

Bijeenkomst van 9 Januari 1931 te Rotterdam.¹⁾

Voorzitter: Zijne Excellentie, Luitenant Generaal b.d. C.

A. PRINS.

De VOORZITTER.

Ik open deze vergadering en heet U allen welkom. In het bijzonder geldt dat welkom Zijne Excellentie den Minister van Defensie, wiens aanwezigheid alhier door ons op den hoogsten prijs wordt gesteld, en voorts den heer Burgemeester van Rotterdam, door wiens tegenwoordigheid opnieuw wordt aangetoond, de groote belangstelling die Rotterdam altijd schenkt aan defensie-zaken, een belangstelling waarvoor wij zeer dankbaar zijn.

Het doet ons voorts genoeg, zooveel belangstellenden uit reeders- en handelskringen alhier aanwezig te zien; onze Vereeniging houdt altijd gaarne voeling ook met andere dan militaire kringen, en daarom doet het ons veel genoeg, hier een in sociaal opzicht zoo gemengd publiek aanwezig te zien.

Dan is hier aanwezig onze Oud-Voorzitter, Z.E. Luit.-Generaal b.d. J. L. TEN BOSCH. Generaal TEN BOSCH, U waart gedurende twintig jaar bestuurslid van onze Vereeniging, waarvan zeven jaar voorzitter. Onze leden hebben de grootste waardeering en dankbaarheid voor alles wat U in die jaren voor de Vereeniging gedaan heeft, in het bijzonder voor de aangename en krachtige leiding, die als voorzitter van U uitging. Toen U Uw besluit had medegedeeld, het voorzitterschap neer te leggen heeft de Vereeniging Uwe verdienste willen eeren door U in hare October-vergadering tot eere-lid te benoemen, en het was ons allen bijzonder aangenaam, dat U die benoeming heeft willen aanvaarden.

Het zij mij vergund, U thans dit diploma van Uw eere-lidmaatschap te mogen aanbieden, waarbij ik de hoop uitspreek, dat de Vereeniging steeds Uwe belangstelling zal mogen behouden. (Applaus).

Thans, mijne Heeren, eene quaestie van huishoudelijken aard. U hebt in de Ie aflevering van ons orgaan kunnen

¹⁾ Voor eene „Mededeeling van het Bestuur” zie achterin.

zien, hoe de financieele toestand van onze Vereeniging is. Eene commissie, bestaande uit de H.H. GEERKE, DROSTE en VAN DE PLASSCHE, heeft de rekening en verantwoording nagezien en accoord bevonden, en heeft voorgesteld, den Penningmeester voor het door hem gevoerde beheer te déchargeeren. Indien geen van de heeren nog inlichtingen wenscht of het woord over dit onderwerp verlangt, neem ik aan, dat het Bestuur gedéchargeerd is voor het gevoerde beheer. Ik wensch nog de bovengenoemde commissie dank te zeggen voor het nazien van de Rekening en Verantwoording, en onzen Penningmeester, den majoor Boors, hartelijken dank en hulde te brengen voor de uitnemende wijze, waarop hij ook weder in het afgelopen jaar het beheer heeft gevoerd. (Applaus).

Luitenant-Generaal b.d. J. L. TEN BOSCH.

Excellentie,

Mijnheer de Burgemeester,

Mijnheer de Voorzitter,

Mijne Heeren!

Het is met groote erkentelijkheid, dat ik Uwe keurige rede heb aangehoord, M. d. V.; ik ben zeer gevoelig voor de woorden van hulde en waardeering door U gesproken en voor de instemming, die U allen wel hebt willen betuigen. Het is echter verre van mij, thans te zullen gaan lijden aan zelfoverschatting, integendeel, ik begrijp maar al te goed, dat een en ander feitelijk bestemd waren voor het Bestuur, waarin Uw nieuwe Voorzitter thans is gekomen. Dat Bestuur verdient dat ten volle! Ik noem U *den Onder-Voorzitter*, die altijd gereed was om met zijn heldere adviezen den toenmaligen voorzitter bij te staan, *den Secretaris*, die in alle opzichten voor zijn moeilijke taak geschikt is en die zijn krachten inspande, om mij het voorzitterschap zoo gemakkelijk mogelijk te maken, *den Redacteur*, die steeds zorgde, dat de verslagen keurig netjes zonder drukfouten tijdig het licht zagen en die met den Onder-Voorzitter de Commissie van Redactie vormde van het Wetenschappelijk Jaarbericht,

dat zoo uitstekend geredigeerd wordt, dat het zelfs buiten onze grenzen met groote waardeering gelezen wordt en alle andere bestuursleden, die vol toewijding de belangen van ons genootschap mede bevorderden.

U begrijpt, M. H., dat onder die omstandigheden ik een buitengewoon aangenamen en interessanten tijd in het Bestuur heb doorgebracht, en daardoor het scheiden moeilijk werd en niet zonder grooten strijd is gegaan. Tenslotte heeft het belang van onze Vereeniging den doorslag gegeven. Het is toch niet goed te achten, dat de gepensioneerde Hoofd- of Opperofficier, aan wien de leiding van K. W. is toevertrouwd, te lang het leger heeft verlaten; hij moet toch nog een oordeel kunnen hebben over de onderwerpen die behandeld zullen worden en over de personen, die spreken zullen.

Hij moet leiding kunnen geven, niet geleid worden. En waar na den grooten oorlog, die op elk gebied zooveel belangrijke veranderingen heeft gebracht, dat tijdsverloop betrekkelijk kort moet worden geacht, heb ik gemeend, het oogenblik was aangebroken om den voorzittershamer in andere handen te stellen. Ik stel het nu buitengewoon op prijs, dat het Bestuur mij als erelid heeft voorgedragen en Uwe vergadering mij daartoe benoemd heeft. Mijne belangstelling voor ons Gezelschap zal er, zoo mogelijk, nog door vergroot worden; ik dank het Bestuur hartelijk voor de keurige wijze, waarop mij op dezen dag het zoo schitterend uitgevoerde diploma is ter hand gesteld en ik eindig met den hartgrondigen wensch, dat de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap moge blijven groeien en bloeien en dat in de toekomst grooten voorspoed haar deel moge zijn. (Applaus.)

De VOORZITTER.

Aangezien verder geen huishoudelijke zaken te behandelen zijn, geef ik thans het woord aan den Kapitein-Luitenant ter Zee FURSTNER, voor het houden zijner voordracht over:

DE MARITIEME CONFERENTIES EN DE STRATEGISCHE POSITIE VAN NEDERLAND.

De Heer FURSTNER.

Mijnheer de Voorzitter, Excellenties, Mijnheer de Burge-
meester van Rotterdam, Mijne Heeren,

Toen ik de uitnoodiging kreeg van de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap om in deze vergadering een voordracht te houden over de maritieme conferenties, heb ik gearzeld om die vereerende opdracht aan te nemen. Het onderwerp toch van heden avond is ongetwijfeld zeer belangrijk, maar tevens zoo uitgebreid, dat het bij eerste beschouwing haast ondoenlijk lijkt om in een spreektijd van 1½ à 2 uur de verschillende kanten der problemen, die zich voordoen, voldoende helder te belichten. Ik zal mij dus tot hoofdzaken moeten beperken.

Zooals den geachten toehoorders bekend is, moet men zich de krijgswetenschap denken als omvattend vele onderwerpen, waarvan sommige een sterken politieken inslag hebben. De bekende Fransche Admiraal CASTEX, wiens lessen in strategie ik de eer had in 1928 op de Fransche Krijgsschool te mogen volgen, vergelijkt de strategie met het zonnenspectrum. Het infra-rood is het gebied der politiek en het ultra-violet dat der tactiek, d.i. het gebruik der strijdmiddelen op het slagveld. Maar evenals bij het spectrum de kleuren haast onmerkbaar in elkaar overgaan, zoo gaat ook hier de tactiek in de strategie en de strategie in de politiek over, zonder dat duidelijk demarcatie-lijnen zijn aan te geven, waar die overgang plaats heeft. De strategie en de politiek hebben zulke intieme verbanden, zij slaan zulke diepgaande wortels in elkaar, er is zulk een wisselwerking, dat er als het ware een gebied tusschen strategie en politiek ligt, dat zoowel tot de eene als tot de andere wetenschap behoort.

In dat gebied, mijne Heeren, ligt het onderwerp van heden avond.

Het zal U zonder meer duidelijk zijn, dat wij bij de behandeling der punten op het convocatie-biljet vermeld ons meerdere malen zullen moeten begeven op het gebied der

buitenlandsche politiek, dat wij ons meerdere malen zullen moeten bezighouden met gedachtenstroomen, tendenzen, die zich geopenbaard hebben bij de verschillende besprekingen over maritieme wapenbeperking. Dat heeft tot gevolg, dat men zeer voorzichtig moet zijn met het maken van gevolgtrekkingen: iedere tendens heeft wellicht weer een contra-tendens, tendenzen worden soms versterkt, andere malen verzwakt door kruisende tendenzen, zij kunnen tot een bepaald punt convergeeren om onder den invloed van een tot nog toe als parallel loopend beschouwde strooming plotseling te gaan divergeeren, kortom, als resultaat van deze beschouwingen mag men geen bepaalde prognose verwachten, hoe de wereldeonstellatie zich waarschijnlijk zal ontwikkelen. De bedoeling is slechts te wijzen op de tendenzen in de wereldpolitiek, die voor Nederland gunstig of ongunstig kunnen zijn, en die dus door alle vaderlanders met verstand behooren te worden gevolgd in haar ontwikkeling, haar versterking of verzwakking in de toekomst.

Het schijnt van belang hier bij den aanvang eenige buitenlandsehe opvattingen te releveeren over den samenhang van de vredesstrategie met de conferenties voor wapenbeperking, omdat daardoor veel verklaard wordt, wat den goedgeloovigen buitenstaander anders onbegrijpelijk voorkomt. In een der boeken van CASTEX haalt deze den Amerikaanse Admiraal SCHOFIELD aan, die in 1924 tijdens de Amerikaanse Vlootmanoeuvres aan een aantal journalisten een uiteenzetting gaf over wat vredesstrategie was. Hij rangschikte daaronder natuurlijk de maritieme bases, alles wat den nieuwbouw van schepen betreft, alles wat de gevechtskracht der vloot aangaat en de internationale conferenties. Deze geven, zeide de Amerikaan, de gelegenheid om de ontwikkeling van een lastigen rivaal te dwarsboomen door middel van een „arrangement” en die om een eventueelen tegenstander te écarteeren door hem zich te doen ontwapenen, als hij zich niet voldoende aan de groene tafel weet te verdedigen. De

Franschman, die dit gesprek weergeeft, voegt daaraan toe:

„La conférence de Washington, nous a fixés à cet égard. „Nous savons maintenant, et nous serions impardonnables „de l'oublier, que les conférences de désarmement ou „autres, peuvent faire partie, le cas échéant, de la stratégie de nos rivaux ou adversaires.” (Castex I, p. 18).

Om de min of meer speculatieve beschouwingen over het belang der conferenties in de eerste plaats voor den wereldvrede en in de tweede plaats voor Nederland een grond te geven, waarop men de voeten zal moeten houden om niet in de fantasie te eindigen, moet ik beginnen met U te vergasten op — of wel te vervelen met — een stukje historie. Gelukkig behoef ik niet terug te gaan tot de Oudheid, zooals veelal bij zulke historische inleidingen te doen gebruikelijk is, maar kan ik beginnen met het, de meesten van ons nog versch in het geheugen liggende, jaar 1918, het jaar van het einde van den wereldoorlog.

Zooals U allen bekend is, had bij het einde van den Grooten Oorlog het Britsche Rijk verreweg de machtigste vloot ter wereld. Welke enorme krachtsinspanning noodig geweest is om de heerschappij ter zee, die aan de Geallieerden ten slotte de overwinning heeft gebracht, te handhaven, moge blijken uit het feit, dat b.v. in het Kanaal de Britsche Admiraal, Commandant van de z.g. Dover Patrol, de beschikking had over niet minder dan 4000 ten oorlog uitgeruste schepen en scheepjes. De bemanning der Britsche oorlogsvloot was uitgebreid van 146.000 man in 1914 tot niet minder dan 450.000 man in 1918. In vergelijking met deze getallen vallen de vloeden der andere mogendheden in het niet. Maar toch moet worden geconstateerd, dat zelfs deze enorme hoeveelheid materieel en personeel niet voldoende geweest is om de zeeën voor de Geallieerden geheel veilig te stellen: de Britsche Admiraliteit heeft de andere „Geallieerde en Geassocieerde Mogendheden” te hulp moeten roepen, o.a. ter bestrijding van het duikbootgevaar. Zoo kwam het, dat de verschillende zeemogendheden bij het

einde van den oorlog als het ware gespecialiseerd waren voor bepaalde taken, verband houdende met het bereiken van het algemeene oorlogsdoel. Zoo had b.v. Amerika zijn krachten geconcentreerd op het bouwen van torpedojagers en duikbootjagers, in het algemeen vaartuigen voor conveyering en bescherming der koopvaarders en transportschepen. Als gevolg daarvan hadden de Vereenigde Staten, zelfs in 1929 nog, 309 torpedojagers tegenover Engeland 140. Frankrijk, in 1900 nog de tweede, in 1914 de derde vloot ter wereld, had zich als het ware gespecialiseerd (noodgedwongen wel te verstaan) op den landoorlog en had tijdelijk practisch afstand gedaan van „sea-power”. Zoo is het begrijpelijk, dat, toen in 1921 de démobilisaties afgelopen waren, automatisch plannen ontstonden in de verschillende landen om de maritieme machtsmiddelen weer tot meer harmonische vloten te vervormen. Voeg daarbij, dat natuurlijk de lessen van den Grooten Oorlog, speciaal van den slag bij Jutland, de opvattingen over de gevechtswaarde van nieuwe wapens, zoowel van na-Jutland slag-schepen als van onderzeebooten en van het luchtwapen, belangrijk hadden gewijzigd, dan is het niet moeilijk te begrijpen, waarom landen, die prijs stelden op maritieme macht, als het ware van zelf tot nieuwe aanbouwprogramma's moesten komen.

De enorme kosten van die programma's, die b.v. voor Amerika en Japan niet minder dan voor elk 16 groote slagschepen en slagkruisers omvatten, waren, mede in verband met de economische crisis van 1920/21, aanleiding tot het initiatief van den Amerikaanschen Senator W. E. BORAH, die den president HARDING verzocht een Conferentie bijeen te roepen tot het bespreken van een overeenkomst, waarbij de uitgaven voor de oorlogsmarine in de verschillende landen zouden worden beperkt voor een periode van minstens 5 jaar.

Die conferentie kwam, zooals bekend, op 12 November 1922 te Washington bijeen. Het was de eerste van een reeks besprekingen, die ten doel hadden een effectieve vermindere-

ring van de bewapening ter zee te weeg te brengen. Het is het begin geweest van een voortgezette handeling, die naar buiten als mijlpalen heeft: Washington 1922, de bijeenkomst van experts te Rome 1924, de conferentie van Genève van 1927, het Anglo-Fransehe vlootcompromis van 1928, de z.g. HOOVER-MACDONALD besprekingen van 1929 en ten slotte de Londensche conferentie van 1930. Al deze besprekingen, in onderling verband en samenhang beschouwd, worden doorsneden, in zekeren zin gelieerd, door de werkzaamheden der z.g. Commission Préparatoire van den Volkenbond en geven, als geheel, een beeld van hetgeen in de laatste jaren op dit gebied bereikt werd. Het zal daarom noodig zijn zeer in het kort een overzicht te geven, van wat te Washington werd tot stand gebracht, omdat dit de basis vormt, waarop de verdere besprekingen zijn opgebouwd.

De officieele agenda van de conferentie van Washington bevatte drie hoofddeelen, te weten:

1e. Beperking van maritieme bewapening, weder onderverdeeld in de volgende vragen:

- a. op welke basis zal de beperking geschieden;
- b. tot welke mate zal beperkt worden;
- c. welke uitvoeringsmaatregelen moet men vaststellen.

2e. Regels voor de contrôle op nieuwe oorlogsmiddelen.

3e. Wapenbeperking te land.

Reeds dadelijk bleek na een redevoering van den Franschen hoofdgedelegeerde, M. BRIAND, dat van wapenbeperking te land te Washington geen sprake kon zijn. De bespreking van de contrôle op nieuwe oorlogsmiddelen, waarbij vooral de gasoorlog voor oogen stond, werd overgelaten aan deskundigen, wier besprekingen geen positieve resultaten opleverden.

De onderhandelingen te Washington werden dus beperkt tot het eerste hoofdpunt van de agenda, zijnde de limiteering der maritieme bewapening. Ook op dit beperkte gebied zijn de resultaten geringer geweest, dan werd aangenomen door de publieke opinie ten tijde van, en onmid-

dellijk na de conferentie. De Amerikaansche propaganda voor het geslaagd zijn der conferentie, die vooral bestemd was voor binnenlandsch politiek gebruik, zal niet vreemd zijn aan de overschatting der gevolgen.

Het is niet de bedoeling de besprekingen van Washington op den voet te volgen. Het is voldoende hier te constateeren, dat in algemeene trekken het Amerikaansche voorstel betreffende de beperking van slagschepen is aangenomen. Eenige kleinere wijzigingen onbesproken latend, was het resultaat, dat de quota in „capital ships” van de groote zeemogendheden, waaronder ook Frankrijk en Italië werden begrepen, werden vastgesteld op:

Britsche Rijk	580.450 ton.
Ver. Staten van Amerika	500.650 ton.
Japan	301.320 ton.
Frankrijk	221.170 ton.
Italië	182.800 ton.

Nadat de vervanging van verschillende, met name genoemde, schepen in de eerstvolgende jaren na 1922 had plaats gehad, werd in 1925 een verhouding bereikt als van 5 tot 5 tot 3 tot 1,67 tot 1,67 als vlootsterkten in kapitale schepen van de landen in de volgorde, hierboven genoemd.

Het is begrijpelijk, dat het slagschip het oorlogsmiddel was, dat het eerste in aanmerking kwam voor beperking door overleg. Vooreerst waren er, vooral in het Engeland van na den oorlog, stemmen opgegaan, die de waarde van het slagschip onder de moderne omstandigheden in twijfel trokken. Niemand minder dan de eminente artillerie-specialist van de Engelsche Marine, Sir Percy Scott, verwekte groote opwinding in Britsche maritieme kringen door het in de Times publiceeren van een reeks artikelen onder het hoofd: „What is the use of the battleship?” Hoewel zijn betoog door velerlei tegenargumenten werd ontzenuwd en het resultaat was, dat het moderne slag-complex wordt beschouwd te bestaan uit een gepantserd

platform met zwaar geschut samenwerkend met jagers als onderzeeboot afweer en vliegtuigen tegen het gevaar uit de lucht, bracht deze „choc des opinions” toch duidelijk naar voren de waarheid, dat de eigenlijke heerschappij ter zee wordt uitgeoefend door kruisers, jagers en hulpvaartuigen en dat de slagschepen dienst doen als ruggesteun. Deze laatste treden dus slechts op, wanneer de, de contrôle der zeeverbindingen uitoefenende, lichte schepen aangevallen worden door schepen met zwaardere artilleriekracht van de tegenpartij. Men kon dus redeneeren: als die tegenpartij geen of slechts een beperkte vloot van schepen met zware artillerie bezit, behoeven wij ook slechts een beperkte zware artillerie macht, d.i. slagvloot, daar tegenover te stellen. Door overleg, door het aannemen van een overeenkomst, waarbij de verhouding van het oogenblik vastgelegd wordt voor tien jaar, kan een vloot-holiday, een tijdperk van stopzetting van nieuwen aanbouw, zeer wel aanvaardbaar zijn, ook voor de marine-deskundigen der groote zeemogendheden.

We weten, dat in Washington de eenige moeilijkheid van de marine-deskundigen uitgaande ter zake van de slagschip-beperking geweest is de weigering der Japansche gedelegeerden om de 10 : 10 : 6 ratio zonder meer te aanvaarden, omdat de Japansche marine-experts 10 : 10 : 7 wenschten, een verhouding, die de Amerikaansche vloot-deskundigen niet wenschten toe te staan. Er ontstond een tijdelijke stilstand in de onderhandelingen en een groot pessimisme vooral bij de journalisten. Toen liet baron KATO zich bij een bezoek aan Mr. BALFOUR „ontvallen”, dat er maar twee voorwaarden waren, waarop het hem, den gedelegeerde, wellicht mogelijk zou zijn de Japansche Regeering en het Japansche volk te overtuigen, dat een 10 : 10 : 6 verhouding toch aanvaardbaar was. Die voorwaarden waren de vervanging van een oud pantserschip de „Settsu” door een nieuw, de „Mutsu”, en een overeenkomst, waarbij de Westersche Mogendheden zich verbonden geen modern-versterkte bases aan te leggen

in de Stille Zuidzee. Mr. BALFOUR, die deze voorwaarden overbracht aan de Amerikanen, steunde Japan in de daarop gevolgde zitting van de „Big Three” door te verklaren, dat hij Japans wensch betreffende de versterkte bases in de Pacific „quite reasonable” vond. Zoo verkreeg Japan, ondanks de waarschuwing van de Amerikaanse Marine-deskundigen, een zeer belangrijk verdrag, waarbij de drie eerste zeemogendheden der wereld zich verbonden de status quo op het gebied van versterkingen te handhaven in den rechthoek tussehen 0° en 30° N.B. en 110° en 180° O.L. (Honkong — Philippijnen — Guam). Japan gaf toen zijn toestemming tot de verhoudingscijfers 10 : 10 : 6 der slagvloten.

Het hiervoor medegedeelde omtrent de uitoefening van de heerschappij ter zee door kruisers, jagers, enz., verklaart onmiddellijk, waarom de toepassing van een zelfde beperking door stabilisatie der bestaande verhoudingen bij kruisers en jagers op zeer veel meer moeilijkheden stuitte, dan bij de slagschepen het geval geweest was. Nu kwam de kwestie van de „uitoefening” der contrôle op de zeeverbindingen in het geding, nu kwamen de verschillende gedelegeerden met berekeningen voor den dag omtrent de lengte hunner verbindingslijnen ter zee, de grootte van hun overzeeschen handel, de oppervlakte hunner overzeesche gewesten, koloniën en invloedsfeeren, de lengte hunner kustlijnen, de mate van afhankelijkheid van hun land van den ongestoorden invoer van voedingsmiddelen en grondstoffen, enz., enz. Van het derde Amerikaanse voorstel te Washington, dat een reductie op de basis van de verhouding der slagschip-quota van „auxiliary combatant craft”, geclassificeerd als bovenwaterschepen (kruisers, flottilleleaders, torpedobootjagers, enz.), onderzeeboten, vliegkampschepen en luchtvaartuigen behandelde, is dan ook niet veel terecht gekomen, alleen de quota der vliegkampschepen werden vastgesteld op 135.000 ton voor het Britsche Rijk en Amerika, op 81.000 ton voor Japan, en op 54.000 ton voor Frankrijk en Italië, terwijl het maximum

déplacement voor dit soort schepen werd vastgesteld op 27.000 ton. De art. 11 en 12 van het „Naval Treaty” bepalen, dat geen nieuw te bouwen oorlogsschip der contracterende partijen, anders dan een slagschip of vliegkamp-schip, grooter zal zijn dan 10.000 ton, noch kanonnen zal voeren zwaarder dan 8 inch (20.3 c.M.).

Dit getal van 10.000 ton werd blijkbaar vastgesteld, omdat de grootste der moderne kruisers, die in dienst waren (de Hawkins klasse der Britsche Marine) ongeveer dat déplacement hadden. Later zou dit getal aanleiding geven tot nieuwe problemen. Het onafwendbaar resultaat van het noemen van dit déplacement was n.l., dat het geen maximum bleef, zooals het bedoeld was, maar een standaard déplacement werd voor alle of bijna alle nieuw aan te bouwen kruisers der groote zeemogendheden. Aan dit getal was later (in Genève in 1927) voor een groot deel de mislukking toe te schrijven van de Engelsch-Amerikaansch-Japanse besprekingen over kruiserbeperking.

Het kruiservraagstuk bleef om nog een andere reden te Washington onopgelost. Kruisers en jagers zijn de voornaamste afweermiddelen tegen onderzeebooten, en juist op het gebied der onderzeebooten liep de conferentie te Washington op een volkomen mislukking uit.

Het eenige, dat men tot stand wist te brengen, was een aantal regels voor het gebruik van de onderzeeboot, opgenomen in een aanhangsel, evenals het verbod van gifgassen in toekomstige oorlogen. Deze regels werden echter niet door alle betrokken mogendheden geratificeerd.

Het verdrag van Washington kwam in Augustus 1923 in werking. In dien tusschentijd had de Volkenbond de zaak ter hand genomen ten einde te voldoen aan de eischen van het Handvest, wat betreft Internationale Ontwapening. Daartoe werd in 1924 een conferentie van deskundigen te Rome bijeengeroepen, die echter volkomen mislukte.

Het werk werd langs nieuwe lijnen aangepakt door het tot stand komen van een resolutie op de Volkenbondsvergadering van 1925, om op nader te bepalen tijdstip een

Internationale Ontwapeningsconferentie te houden, waartoe de noodige voorbereidende studie moest gemaakt worden.

Zoo kwam in 1926 de z.g. Commission Préparatoire tot stand, die onder voorzitterschap van den Ned. Gezant te Parijs Dr. LOUDON de gegevens zou verzamelen ter voorbereiding van de „conférence de désarmement”, die nu nog een zaak van de toekomst is en niet vóór 1932 zal worden gehouden.

Wat wapenbeperking ter zee betreft, het was in de derde zitting van de „Commission Préparatoire” in Maart en April 1927, dat een nieuwe, ernstig bedoelde poging werd gedaan. Lord CECIL was de Britsche vertegenwoordiger en Mr. HUGH GIBSON de Amerikaanse. Ondanks het feit, dat de Ver. Staten geen lid zijn van den Volkenbond had Amerika van den aanvang af een zetel aanvaard in de „Commission Préparatoire”.

Lord CECIL bracht ter tafel een ontwerp ontwapeningsverdrag, dat de wijze aangaf, waarop de bewapeningen zouden kunnen worden verminderd. Het spreekt vanzelf, dat de getallen, de tonnage waartoe verminderd wordt, eventueel door de eigenlijke ontwapeningsconferentie moeten worden vastgesteld, de „Commission Préparatoire” had slechts te bespreken, *hoe* men tot die getallen kan komen, — of b.v. de totale tonnage van alle typen van oorlogsschepen bij elkaar of de tonnage per categorie van schepen moet worden aangegeven, — of het bezit van koopvaardijsschepen, geschikt voor hulpkruiser, moet worden meegesteld, — of het aantal schepelingen van iedere vloot moet worden beperkt, — of het al of niet beschikken over maritieme bases en brandstofstations in de berekening tot uiting moet komen, enz., enz.

De besprekingen werden zeer voorzichtig gevoerd, omdat reeds bekend was, dat president COOLIDGE een nieuwe uitnodiging voor een conferentie ter voortzetting van het werk van Washington had verzonden en dus geen der gedelegeerden zijn land meer dan strikt noodig wilde binden. Het resultaat der besprekingen, die niet tot overeenstem-

ming leidden, was het bekende meeningsverschil over beperking in totaal, dan wel in categorie tonnage.

In het White Paper, dat Lord CECIL's officieele rapport bevat, wordt dit verschil van opvatting als volgt weergegeven:

„Wat de bewapening ter zee betreft,” zegt CECIL, „was men het eens, dat de voornaamste methode van beperking die der tonnage zal zijn, omdat de vlootsterkte in de eerste plaats afhangt van het aantal en de grootte der schepen. De drie groote maritieme landen, Amerika, Japan en het Britsche Rijk, wenschten de regels, aangenomen te Washington, toe te passen op alle klassen van schepen. Dat wil zeggen, zij stelden voor, dat er een limiet zou zijn in iedere categorie van schepen, — slagschepen, kruisers, onderzeebooten, torpedojagers, enz. —, voor de grootte van het individueele schip, voor het aantal schepen in die klasse en voor het kaliber der kanonnen, die de bewapening uitmaken. Zonder twijfel is dit beperkingsstelsel bruikbaar en effectief.”

„Frankrijk en Italië met verschillende andere mogendheden wilden een grootere vrijheid. Zij wilden, dat alleen de totale tonnage voor ieder land zou worden bepaald en dat binnen dit totaal iedere mogendheid vrij zou zijn even veel of even weinig van iedere klasse oorlogsschepen te bouwen, als zij wenschte, met een te Washington bepaalde limiet voor de afmetingen van het grootste schip en het zwaarste kanon, wat betreft slagschepen, vliegakampschepen en kruisers.”

Het is duidelijk, dat onder de Fransche regeling een land vrij zou zijn om het overgrootste deel van de hem toegestane tonnage te besteden aan een speciaal type schepen, b.v. onderzeebooten of handels-vernielers en door dit te doen de andere mogendheden zou kunnen dwingen zich te concentreeren op afweermiddelen tegen deze speciale schepen. Bovendien, indien b.v. Frankrijk zou specialiseeren op onderzeebooten en b.v. Japan op 10.000 tons kruisers, zou een derde land, b.v. het Britsche Rijk,

in ernstige moeilijkheden kunnen worden gebracht, omdat het voor het vraagstuk zou staan binnen de hem toegestane totaal tonnage zoowel de onderzeeboot-bedreiging van de eene als de kruiser-bedreiging van de andere zijde te weerstaan.

De Franschen deden nog een gewijzigd voorstel om aan de bezwaren der groote zeemogendheden tegemoet te komen, n.l. zij stelden een regeling voor, waarbij iedere staat, die de voorgestelde conventie teekende, zou mededeelen:

1e. welke totale tonnage hij noodig achtte voor veiligheid en zelfverdediging;

2e. welke tonnage hij zich voorstelde gedurende de conventie te bouwen en

3e. de verdeeling van deze laatste tonnage over de verschillende klassen van schepen.

Een staat zou dan vrij zijn om later tonnage van een bepaalde klasse naar een andere over te brengen, maar alleen als hij, een jaar voor die overbrenging, daarvan kennis gaf aan het Secretariaat van den Volkenbond. De bedoeling was natuurlijk, dat andere mogendheden dan haar eigen aanbouwprogramma's bijtijds naar haar nieuwe behoeften zouden kunnen wijzigen.

Ook dit voorgestelde compromis bleef niets dan een voorstel. De „Commission Préparatoire” was slechts al te verheugd om deze netelige kwestie over te laten aan de volgende conferentie, die buiten de bemoeienis van den Volkenbond zou worden gehouden. Zij deed dus niet anders dan drie voorstellen netjes in drie kolommen naast elkaar laten drukken, (het Britsche, het Fransche en een Italiaansch, dat slechts zeer weinig van het Fransche afweek) en liet de moeilijke taak om een compromis tusschen deze drie te zoeken over aan de volgende bijeenkomst.

Deze volgende conferentie, de z.g. Coolidge Conferentie, werd 20 Juni 1927 te Genève geopend. Reeds voor de hiervóór besproken zittingen der „Commission Prépara-

toire" had COOLIDGE, die met zijn Minister van Buitenslandsche Zaken KELLOGG van meening was, dat aan den na Washington ontstanen wedloop in kruiserbouw een eind moest komen, de uitnoodigingen aan de regeeringen van het Britsche Rijk, Japan, Frankrijk en Italië verzonden om verder te onderhandelen over een wapenbeperking ter zee ter aanvulling van het Verdrag van Washington in verband met die klassen van oorlogsschepen, waar het Verdrag geen beperking voor had kunnen vaststellen.

Japan nam de uitnoodiging zonder meer aan. Het Britsche Rijk accepteerde de invitatie, doch vond het noodig in de nota te vermelden, dat de speciale geografische positie van het Britsche Rijk, de lengte der inter-imperiale verbindingslijnen en de noodzakelijkheid der voedselvoorziening van het eilandenrijk welbekend waren en te zamen met de bijzondere eischen van de andere mogendheden in de discussie zouden moeten worden betrokken.

Frankrijk en Italië weigerden aan een nieuwe conferentie deel te nemen, waarbij Frankrijk te kennen gaf, dat een afzonderlijke wapenbeperkingsconferentie de autoriteit van den Volkenbond zou verzwakken.

De conferentie, die daardoor een „three power conference" was geworden, bleek een doodgeboren kind te zijn. Frankrijk en Italië lieten zich door een informateur op de hoogte houden, en het is niet onwaarschijnlijk, dat zij met eenig leedvermaak het gehaspel tussehen de Amerikaanse en Engelsche gedelegeerden van het begin af hebben gevolgd. Japan stelde zich op het standpunt, dat het niet anders te doen had, dan te zorgen, dat het land van de Rijzende Zon in dezelfde conditie bleef, waarin het sedert Washington gekomen was. De twee Angelsaksische staten hadden zich tot in détails voorbereid op de discussies, die kwamen, doch hadden niet van te voren overleg gepleegd. Het bleek spoedig, dat de standpunten onverenigbaar waren.

De Amerikaanse delegatie begon reeds dadelijk met te weigeren de slagschip-besprekingen te heropenen,

zooals Engeland gewild had: dat gedeelte der wapenberking was te Washington afgedaan en daar moest men niet op terug komen, vooral niet waar twee der onder-teekenaars van het Washington-verdrag niet aan deze conferentie deelnamen. Verder nam de Amerikaarsche delegatie stelling tegen het Britsche kruiservoorstel, dat gebaseerd was op bijzondere Engelse behoeften. Ging men over de „behoefte” op dit gebied discussieren, dan zou men het nooit eens worden, omdat dit een subjectief begrip is. Iedere staat zou vinden, dat zijn eigen positie een zeer bijzondere was, die zeer bijzondere „behoefte” schiep. Hiertegen werd van Britsche zijde ingebracht, dat het Britsche Rijk, verspreid over alle wereldzeeën, behalve zijn vlootkruisers (van 10.000 ton) een groot aantal kleinere kruisers noodig had. Een minimum van 70 stuks was het alleruiterste, waartoe de Britten gaan konden. Het Britsche standpunt was, dat „pariteit” in deze kwestie wel degelijk rekening moest houden met de omstandigheden, de „behoefte” der beide mogendheden. Mathematische pariteit in tonnage van schepen en kalibers van kanonnen was voor de toenmalige Britsche Regeering een onlogisch begrip. Bij de langdurige en moeizame onderhandelingen kwam men tot een verdeling van kruisers in 10.000 tons kruisers en een kleinere klasse. Hierdoor kwam men een stapje verder. De Amerikanen in 1927 waren tegen deze verdeling, zij wenschten eenzelfde maximum kruiser-tonnage voor beide landen te zien vastgesteld. Amerika zou dan 10.000 tons kruisers kunnen bouwen, omdat de Amerikaansche kruisers een groote actieradius noodig hebben door het gemis van brandstofstations, terwijl Groot Brittannië, dat wel overal over marine-stations beschikt, een grooter aantal kleinere kruisers op stapel zou kunnen zetten, m.a.w. Amerika wenschte, dat ieder het type, dat voor hem het meest geschikt was, zou kunnen bouwen.

Tegen deze argumentatie brachten de Britten naar voren, dat indien dit systeem werd doorgevoerd, het Britsche

Rijk met veel kleine kruisers, hopeloos in de minderheid zou zijn in werkelijke gevechtswaarde, omdat een Amerikaanse slagvloot met 10.000 tons verkenningskruisers een zeer groot voordeel zou hebben op een Britsche slagvloot met kruisers van belangrijk minder gevechtskracht en kanonnen van 2 inch kleiner kaliber.

Deze discussie had tot resultaat, dat de eigenlijke grondvraag beter werd belicht, n.l. of men al of niet voorzorgen had te nemen in verband met de mogelijkheid van een zeegevecht tusschen de Britsche en Amerikaanse vloten. Werd dit noodig geacht, dan konden de Britsche maritieme strategen niet anders dan pariteit op het gebied der groote kruisers met 20 c.M. geschut blijven eischen, in het tegenover gestelde geval zou de Britsche Admiraliteit met minder 10.000 tons kruisers dan Amerika genoeg kunnen nemen en de uitgespaarde tonnage kunnen beleggen in het, uit het oogpunt van communicatielijnen, zoo hoornoodige groote aantal kleine kruisers.

In 1927 achtte de Britsche Regeering het eerste standpunt juist; we zullen zien, dat in 1929 het Labourministerie de tweede opvatting bleek te zijn toegedaan.

Meerdere pogingen werden gedaan om de gerezen verschilpunten op de conferentie te Genève uit den weg te ruimen, pogingen, die vruchteloos bleven en die wij dus niet zullen releveeren. Alleen nog één punt dient aangevoerd. Door de indeeling der kruiser-klasse in twee typen: de 10.000 tons kruiser en de kleinere (7500—6000) tons kruiser rees de vraag, welke bewapening voor die kleinere kruisers zou kunnen worden toegestaan. De Britsche delegatie wilde verbieden een zwaarder kanon dan 15 c.M. te voeren. De Amerikanen antwoordden daarop, dat Engeland dan een onredelijken voorsprong op Amerika zou krijgen, omdat het op ieder gewild oogenblik vele snelle mailschepen met 15 c.M. geschut zou kunnen bewapenen, die dan een aanvulling op de kleine kruisers met 15 c.M. geschut zouden vormen.

Zoo bleek duidelijk, dat de besprekingen tot niets konden

leiden en het eenige, dat de „Coolidge Conference” aan de wapenbeperking bijdroeg, was een vastleggen van de punten, waar de meeningen uiteen gingen en een aanbeveling aan de Regeeringen om die geschilpunten onder elkaar te blijven bespreken en door rechtstreekse onderhandelingen te trachten een oplossing te vinden. Bovendien werd het denkbeeld opgeworpen de maritieme conferentie, die volgens het tractaat van Washington in 1931 moest worden gehouden, zooveel als mogelijk zou blijken, te vervroegen.

Deze aanbevelingen zijn inderdaad ter harte genomen. Het denkbeeld om voorloopig door te gaan met een onderlinge vertrouwelijke bespreking tusschen de Regeeringen is ook in de „Commission Préparatoire” in Maart 1928 ter tafel geweest, toen deze commissie inzag met het probleem niets verder te komen. Gedurende de samenkomst van de Conseil van den Volkenbond te Genève in Maart 1928 begon SIR AUSTEN CHAMBERLAIN met aan M. BRIAND mede te deelen, dat, indien Frankrijk kans zag eenige nieuwe voorstellen van de Britsche Admiraliteit aan te nemen, het Groot Brittannië gemakkelijker zou vallen de Fransche thèse betreffende de benoodigde reserves voor het Fransche leger te aanvaarden. M. BRIAND ging niet dadelijk op de mededeeling in, doch in Juni was een bespreking tusschen de Fransche en Britsche maritieme vertegenwoordigers te Genève het begin van een reeks later in Parijs voortgezette onderhandelingen.

De Britsche en Fransche Regeeringen kwamen ten slotte tot overeenstemming in een compromis, waarbij alleen kruisers met kanonnen van meer dan 15 cM. zouden worden beperkt, verder de onderzeebooten in twee klassen werden verdeeld, waarvan de eerste klasse, die boven de 600 ton, zou worden gelimiteerd, terwijl alle beperking van onderzeebooten van 600 ton of minder zou zijn uitgesloten. Wat de mate van beperking betreft, werd in principe aangenomen, dat aan alle mogendheden in theorie dezelfde onderzeeboot-tonnage zou worden toegestaan. Het voorstel zeide verder, dat op de komende Wapenbeperkings-

conferentie iedere mogelijkheid zou aangeven, hoeveel schepen zij dacht aan te bouwen in het tijdsverloop, dat de te sluiten conventie zou omspannen en dan ook het aangegeven aantal niet zou overschrijden, zoolang de conventie van kracht bleef.

Dit Fransch-Engelsche voorstel werd medegedeeld aan de Ministeries van Buitenlandse zaken te Washington, Tokio en Rome. Het antwoord van Washington was scherp afwijzend en ging gepaard met een heftige perscampagne in Amerika tegen de z.g. geheime onderhandelingen van de Fransche en Britsche Marinestaven. Dit laatste verwijt was zeer onbillijk, aangezien de Coolidge Conferentie en de „Commission Préparatoire” juist aangedrongen hadden op rechtstreekse onderhandelingen der afzonderlijke staten. De verontwaardiging ging in den grond dan ook niet tegen de wijze, waarop het Fransch-Engelsche voorstel was tot stand gekomen, maar veel meer tegen den inhoud van het overeengekomene. Die inhoud was niet minder dan een slag in het gezicht der Vereenigde Staten. Juist datgene, waartegen Amerika zich in de conferentie van Genève hardnekkig had verzet, n.l. een ongelimiteerde tonnage voor de kleinere kruisers van het Britsche Rijk, werd hier als voorname punt voorop gesteld.

Ondanks de mislukking van het Fransch-Engelsche compromis door de weigering van Amerika, gesteund door de publieke opinie in de Vereenigde Staten en ook in de meeste niet rechtstreeks betrokken landen, hebben deze besprekingen eenige punten naar voren gebracht, die van groot belang waren voor het verdere verloop der wapenbeperking.

Vooreerst bleek het Britsche Rijk nog steeds bijzonder gesteld te zijn op het grootst mogelijke aantal kleinere kruisers.

Vervolgens bleek Frankrijk genegen afstand te doen van zijn ouden eisch tot beperking van de totale tonnage der oorlogsvloten en te aanvaarden, althans gedeeltelijk, een beperking van tonnage categorie voor categorie.

Ten slotte bleek, dat de Regeering der Vereenigde Staten

niet langer vast hield aan een rekenkundige beperking in tonnage categorie voor categorie, maar dat zij nu genegen was een meer elastisch schema te ondersteunen, waarin tonnage naar de bijzondere behoeften van ieder land, kan worden overgebracht binnen zekere grenzen, van één categorie naar een andere.

Zoo was de stand van het probleem, toen in Augustus 1928 het Kellogg Paet tot het buiten de wet stellen van den oorlog tot stand kwam, dat in het voorjaar 1929 successievelijk door alle beschaafde naties werd geratificeerd.

Bovendien zijn aan de binnenlandsch politieke zijde van het vraagstuk groote veranderingen te vermelden. In Amerika aanvaardde in Maart 1929 de heer HOOVER het presidentschap der Vereenigde Staten, terwijl de groote verkiezingen in Engeland einde Mei een Labour Regeering aan het bewind brachten.

Er kwam dus versch bloed in de conferentie-kamers. Het optimisme van nieuwe onderhandelaars deed zich gelden, onderhandelaars, die nog niet ontmoedigd waren door de mislukking van vorige bijeenkomsten, die bovendien als Mr. MACDONALD bezielde waren met een heilig enthousiasme om op dit gebied iets te bereiken, en die vooral zich min of meer gebonden konden gevoelen door de leuze van vrede en ontwapening, waarmede de Labour-partij de overwinning bij de stembus behaald had.

In Amerika was de reactie op de mislukking der Genève-conferentie een nieuw programma van aanbouw geweest, dat niet minder dan 71 schepen omvatte, waaronder 25 kruisers. Het bedrag, dat daarvoor werd aangevraagd, beliep niet minder dan 725 millioen dollars. Dit bracht in Amerika zelve een deel der publieke opinie in het geweer om zulk een reusachtige uitgave te voorkomen, met het gevolg, dat, toen in begin 1929 het voorstel wet werd, het aantal kruisers was verminderd van 25 op 15, waarvan vijf vóór Juli 1929 en de overige tien vóór Juli 1931 op stapel moesten worden gezet.

Mr. MACDONALD begon na zijn optreden „conciliatory

signals'' over den Atlantischen Oceaen te zenden door al dadelijk van het Britsche programma van aanbouw eenige eenheden te schrappen. De atmosfeer was daardoor geschikt gemaakt voor een nieuwe poging tot verzoening der verschillende standpunten.

De onderhandelingen werden ingelcid door een speech van den Amerikaanschen vertegenwoordiger Mr. HUGH GIBSON in de „Commission Préparatoire'' te Genève. Deze verklaarde in April 1929, dat de Ver. Staten bereid waren als uitgangspunt voor nieuwe onderhandelingen te nemen de Fransche gedachtengang, in 1927 naar voren gebracht, waarbij een totale toegestane tonnage verdeeld zou worden over de verschillende categoriën van schepen en iedere staat een zeker percentage van categorie zou kunnen doen veranderen om aan zijn speciale behoeften tegemoet te komen. Bovendien was de heer GIBSON gemachtigd te verklaren, dat het Amerikaansche Gouvernement bereid was een nieuwe combinatie van de factoren tonnage, ouderdom en geschutkaliber te aanvaarden, ten einde een eerlijke basis van vergelijking te verkrijgen tusschen schepen met verschillende kwaliteiten in éénzelfde categorie. Het was duidelijk, dat Amerika hiermede bedoelde ten opzichte van Engeland een oplossing te vinden, waarbij b.v. x groote Amerikaansche kruisers gelijk konden gesteld worden aan y Britsche kleinere kruisers.

De Britsche Eerste Minister MAC DONALD nam zeer spoedig na zijn aanvaarding van de regeering den wenk van GIBSON ter harte en stelde zich in verbinding met den Amerikaanschen Ambassadeur in Londen, den Generaal DAWES. Het gevolg was de bekende reis van MACDONALD naar Washington, waar hij door persoonlijk contact met HOOVER overeenstemming bereikte.

Vooreerst werd besloten tot beperking der tonnage per categorie. Deze methode was altijd door de Angelsaksische Rijken voorgestaan in tegenstelling met de Latijnsche mogendheden.

De categoriën van schepen, waarvoor een limiet zal

gelden, werden vastgesteld als volgt: *a.* slagschepen en vliegkampschepen, *b.* kruisers, *c.* torpedojagers en *d.* onderzeebooten. De onderverdeeling der kruisers in groote en kleinere, waarvoor de Britsche Regeering zoo lang vocht, wordt toegestaan, over een onderverdeeling in groote en kleine onderzeebooten wordt niet gerept. Men zal nogmaals een poging doen om de onderzeeboot afgeschaft te krijgen, nu door samenwerking der beide Engelsch sprekende mogendheden. Wat de getallen betreft, deed MACDONALD een zeer groote concessie: in plaats van met 70, zooals de vorige Britsche Regeering, zou men genoeg nemen met 50 kruisers, waarvan 15 groote en 35 kleinere eenheden.

Deze concessie heeft veel commentaar verwekt in Engeland. In de vorige conferentie te Genève had Lord JELlicoe uitdrukkelijk verklaard, dat 70 kruisers het minimum was, dat het Britsche Rijk kon aanvaarden. De vroegere opperbevelhebber der Britsche Grand Fleet had daarbij een historisch overzicht gegeven van den toestand op kruisergebied bij het uitbreken van den oorlog in 1914. Engeland bezat toen 114 kruisers. De Duitse slagvloot werd geblokkeerd en Duitschland had slechts 8 kruisers en 4 hulpkruisers in zee. JELlicoe verklaarde, dat 70 kruisers hadden meegewerkt om de Emden op te sporen en dat op een bepaald oogenblik 29 Britsche kruisers noodig waren om dat schip te jagen. Ondanks den snellen aanwas van de Britsche kruiservloot door het in dienst stellen van gewapende mailbooten, was de afsluiting van de Duitse Bocht voor raiders volkomen onvoldoende. Lord JELlicoe verklaarde nadrukkelijk: „the fact remains that, with the „single exception of war with a Mediterranean Power, „the difficulties of the British Navy in preventing the „exit of raiders from a port of any other nation would „be multiplied a thousandfold”, (ten opzichte van de geografisch zoo gunstig voor Engeland gelegen Duitse Bocht). „Indeed”, zeide JELlicoe, „by no conceivable means „could such an exit be prevented”.

De uitwerking van deze uit een maritiem oogpunt ongetwijfeld juiste uiteenzetting was anders, dan de spreker zich had voorgesteld. Van Labour-zijde werd zij zóó uitgelegd, dat, als in 1914 een aantal van 114 kruisers reeds onvoldoende was om de enkele Deutsche raiders onschadelijk te maken, JELLICOE, logisch redeneerend, nu had moeten vragen om 700 kruisers in plaats van 70. Daar een aantal van 70 volkomen onvoldoende was, was het belachelijk te protesteeren tegen een vermindering tot 50, aangezien de getallen 70 zoowel als 50 zoodanig onvoldoende zijn, dat hun verschil practisch geen waarde heeft. De redencering is in ons land bekend genoeg. Er wordt vergeten, dat geen enkele oorlog gevoerd wordt met van te voren als toereikend vastgestelde krachten. Men kan zich nooit voor *alle* gebeurlijkheden dekken, maar hoe minder ontoereikend de eigen krachten zijn, hoe minder de kans, dat de onvermijdelijke nadeelige gebeurtenissen zoodanige afmetingen aannemen, dat de oorlog een funest verloop heeft. Om op de Britsche kruisers terug te komen, nu 8 Deutsche kruisers te zamen 250.000 ton scheepsruimte in den grond boorden in het aangezicht van 114 Britsche kruisers, kan men er zeker van zijn, dat zij vermoedelijk een millioen ton of meer zouden hebben vernietigd, als er slecht 50 kruisers geweest waren om in alle Britsche behoeften te voorzien.

Toch zat er aan de redeneering van de Labour-regering nog een practischen kant, die haar iets minder onjuist maakt, dan het geval is, als zij in andere landen gehouden wordt. MACDONALD kon als volgt redeneeren: Wanneer ik door beperking der Britsche kruisermacht andere mogendheden kan brengen tot vermindering der hare, zullen er in de wereld over 6 jaar minder kruisers zijn dan nu. Engeland heeft van alle mogendheden ter wereld, de grootste hoeveelheid snelle mailbooten, geschikt voor conversie in hulpkruisers, en in tijd van oorlog zal Engeland dus door middel van die hulpkruisers contrôle hebben op de enorm lange handelsrouten, die een vijand door zijn gelimiteerd

aantal werkelijke kruisers slechts op enkele plaatsen kan beheerschen. Op die enkele plaatsen zullen de Engelschen dan trachten hun werkelijke kruisers bijtijds t \ddot{e} r plaatse te hebben en over het geheel zal door haar overweldigende hulpkruiser-macht Groot Britanni \ddot{e} toch de zee \ddot{e} n blijven beheerschen.

Volgens het compromis HOOVER-MACDONALD zouden de Ver. Staten 21 of 18 groote en 15 kleinere kruisers bouwen. Engeland legt zich dus neer bij een superioriteit van Amerika in 10.000 tons kruisers en dientengevolge bij het feit, dat ingeval van een eventueelen zeeslag van de geconcentreerde vloten, Amerika bij gelijk aantal slagschepen een meerderheid in krachtige 10.000 tons kruisers zou hebben. MACDONALD nam hiermede, in tegenstelling met vorige Britsche regeeringen, genoegen op de overweging, dat het Kellogg Pact de politieke atmosfeer heeft opgeklaard en een oorlog Engeland-Amerika in den tijd, dat het verdrag zal loopen, onmogelijk is. Dat er nog twijfel bleef over het juiste aantal (21 of 18), hing samen met de onbekendheid der beide staatslieden met de houding van Japan. Als Japan de 5 : 3 verhouding bleef eischen, zou het naar de limiet van Amerika gerekend minstens twaalf 10.000 tons kruisers vragen, hetgeen slechts drie minder zou zijn dan het aantal, dat het Britsche Rijk zou verkrijgen. De vraag, of Amerika, terwille van de Britsche superioriteit over Japan, zelf zou willen teruggaan tot 18 groote kruisers, werd voor de eigenlijke conferentie gereserveerd. HOOVER erkende in ieder geval, dat het beginsel der pariteit niet beschouwd zou worden te zijn aangetast door een kleine vermeerdering aan kruisertonnage voor Engeland, omdat daar tegenover zou staan een grooter gevechtssterkte voor Amerika, doordat zijn aantal 10.000 tons kruisers grooter zou zijn.

Wat jagers en onderzeebooten betreft, was het voorstel van de HOOVER-MACDONALD combinatie: pariteit in jagers op een hoogte van 125.000 tot 150.000 ton en afschaffing der onderzeebooten. Wilde de rest van de wereld niet aan

die afschaffing, dan zou de jager-afsprak herzien moeten worden, omdat de jager een der meest doeltreffende bestrijdingsmiddelen van de duikboot is.

Na het tot stand komen van deze overeenstemming haastte MACDONALD zich de uitnoodiging aan de groote zeemogendheden voor een conferentie te Londen te doen verzenden.

Waar Engeland de uitnoodigende mogendheid was en dus de leiding van de eerste besprekingen had, zou het Anglo-Amerikaansche voorstel dadelijk ter tafel worden gebracht als het uitgangspunt voor de discussies. Het was een „base de discussion” en niet een overeenkomst tussehen de twee Angelsaksische mogendheden, waarbij de andere uitgenoodigd werden zich aan te sluiten. Juist het niet volledig vaststellen van de tonnage aan groote kruisers voor Amerika was geschikt om mogelijke onjuiste voorstelling van zaken, waardoor vooral Frankrijk van deelname aan de conferentie kon worden afgeschrikt, te voorkomen.

Alle geïnviteerde mogendheden namen dan ook de uitnoodiging aan, echter Frankrijk niet, zonder in een buitengewoon fraai gestelde, maar hier en daar eenigszins ironisch klinkende nota, van zijn speciale standpunt te doen blijken.

21 Januari kwam de conferentie te Londen bijeen. Toen de voorzitter de verschillende delegaties uitgenoodigd had het standpunt harer regeering te verklaren, hield de Fransche Minister President M. TARDIEU een magistrale redevoering, waarin de behoeften der Fransche Marine werden uiteengezet.

Allereerst werd de geografische situatie van Frankrijk naar voren gebracht, gelegen als dit Rijk is aan drie zeeën en in het bezit van 12 millioen vierkante kilometers koloniaal gebied, bevolkt door 60 millioen inwoners en met een handelsbeweging van meer dan 30 milliard frances. Het bestaan van dit koloniaal rijk, de verplichting om de verdediging te verzekeren van de groote groepen, waaruit het bestaat, de menigvuldige banden, politieke en economische,

die die groote groepen onderling en met het moederland verbinden, de noodzakelijkheid om de onaantastbaarheid van het economische leven te verzekeren, de taak om meer dan 30.000 K.M. kustlijn te bewaken, dit alles schept verplichtingen voor de Fransche marine, die door de Regeering van de Republiek niet uit het oog mogen worden verloren.

De rol der Fransche marine is drievoudig. Zij bestaat uit het verzekeren der veiligheid van de kust van het moederland en de overzeese gebieden, het vormen van een band tusschen het moederland, de koloniën en de andere landstreken, met de zorg waarvoor het land zich belast heeft, en het in alle opzichten in stand houden van de vrije beschikking over de communicatielijnen noodig voor het nationale leven.

Na het vaststellen dezer beginselen, ging M. TARDIEU eerst na, wat de geografische factoren zijn, die het vraagstuk beheerschen.

De kusten en havens van het Europeesche Frankrijk zijn verspreid over drie zeeën. Daaruit volgt, dat de vloot in Europa noodzakelijkerwijze gesplitst moet worden en in geval van oorlog zich niet kan concentreeren dan na verloop van meerdere dagen langs zeewegen, beheerscht door andere mogendheden, en dus uit een militair oogpunt gevaarlijk.

De gebieden buiten Europa, geplaatst onder Fransche souvereiniteit, onder gezag of onder mandaat van Frankrijk, kenmerken zich door hun uitgestrektheid en hun verspreiding over de aarde.

Hun uitgestrektheid is grooter dan die van geheel Europa: 12 millioen vierkante K.M. Hun bevolking is 60 millioen inwoners. Behalve Groot Brittannië bezit geen andere mogendheid een dergelijk gebied. Wat uitgestrektheid betreft, is het Fransche koloniale rijk 6 maal zoo groot als het daarna in grootte volgende koloniale rijk, n.l. het Nederlandsche. Wat bevolking betreft telt het 11 millioen zielen meer dan dit laatste.

Als men de lengte der communicatielijnen vergelijkt met
1930/31. III.

die van andere maritieme mogendheden op dezelfde wijze berekend, zal men constateeren, dat alleen het Britsche Rijk Frankrijk in deze overtreft.

Ieder der groepen overzeesche gebieden heeft een eigen rol in het economische leven van Frankrijk. Deze rol wordt weergegeven door de belangrijkheid van het handelsverkeer, enerzijds tusschen moederland en iedere groep, anderzijds tusschen de groepen onderling. Het is dus onvermijdbaar, dat de marine de middelen moet hebben om onder alle omstandigheden het politie-toezicht uit te oefenen over de wegen en de veiligheid der eindpunten, zij moet de bescherming van de nationale handelsscheepvaart, die die wegen gebruikt, kunnen waarborgen.

Als men nagaat, welk deel van den totalen Franschen buitenlandsehen handel den zeeweg gebruikt, dan blijkt, dat 83 milliard 200 millioen francs of 66 % van den totalen handel afhankelijk is van den zeeweg.

In dit opzicht kunnen alleen Japan, het Britsche Rijk en de Vereenigde Staten wijzen op een hooger percentage.

Van het militair standpunt bezien, worden twee obligo's aan Frankrijk gesteld, waarvan het niet noodig is de ernst te onderstreepen.

Op straffe van genoodzaakt te zijn in hare overzeesche gebieden een belangrijke legermacht te onderhouden moet Frankrijk:

1e. onder alle omstandigheden en ten allen tijde kunnen rekenen op zijn marine om de mogelijkheid te verzekeren van het overbrengen van de noodige troepen naar ieder willekeurig punt van zijn overzeesch Rijk;

2e. voor de verdediging van het moederland kunnen beschikken over het totaal zijner hulpbronnen.

Hieruit volgt, dat de bewaking van de communicatielijnen, die in het Fransche economische leven een essentiele betekenis hebben, voor Frankrijk een vitaal element van de veiligheid van het Rijk voorstelt.

M. TARDIEU voegde hier aan toe bij wijze van conclusie:
„Deze zijn de elementen van voortdurenden aard, die in

„het oog gehouden moeten worden bij de omschrijving der „middelen, die de Fransche marine noodig heeft.

„Nu kunnen tengevolge van internationale verdragen „deze absolute behoeften in een belangrijke mate worden „veranderd in relatieve behoeften. Zij zijn dus, wat de cijfers „betreft, die er uit voort kunnen vloeien, een functie van „een bepaalde politieke situatie en van de veiligheidsfac- „toren, die uit die situatie voortkomen.

„Zij hangen in het bijzonder af van het feit, dat men „weet, dat het land, in geval van een conflict, slechts op „eigen krachten kan rekenen, of dat een internationale „samenwerking is georganiseerd, die zich tegen den aan- „valler richt”.

Na de uiteenzetting der standpunten, waarbij de Engel- sche en Amerikaansche delegaties van het gezichtspunt uit- gingen, dat het Kellogg Pact voldoende zekerheid gaf en dat een wapenbeperking juist het vertrouwen in dat Pact zou vergrooten en bevestigen, terwijl Japan zich daar in gematigde termen bij aansloot en Italië niet anders ver- langde dan wapenbeperking tot het uiterste, mits het even sterk zou mogen zijn als de sterkste van de continentale mogendheden in Europa, kwam Frankrijk op 11 Februari tot de vaststelling van een getal. Het eischte een zeer hoog minimum, n.l. 800.000 ton in totaal.

Een Engelschman vertelt, dat Amerika dit getal aan- hoorde met de gevoelens van den dentist, die na het manen van een patient, wien hij een gebit geleverd had, thuis kwam met de klacht: „hij knarste op *mijn* tanden tegen me”. Unele Sam dacht blijkbaar aan de geweldige sommen, die hij nog van Frankrijk te vorderen heeft.

De verdere onderhandelingen, die tijdelijk werden onder- broken door den val van het eerste kabinet TARDIEU, leverden niet veel nieuwe maritieme gezichtspunten op voor degenen, die Washington, Genève en de Anglo-Fransche besprekingen gevolgd hadden.

M. BRIAND opende de discussie over Art. XVI van het Volkenbonds-Handvest en de interpretatie, die daaraan

gegeven moest worden. Hij bracht den Britschen Minister MACDONALD in groote moeilijkheden door de vraag, of, wanneer de Conseil van den Volkenbond aan de Leden zou aanbevelen om tegen een bepaalden, door dien Raad aangewezen agressor, sancties te nemen en militaire en maritieme contingenten beschikbaar te stellen om die eventueel economische sancties uit te voeren, of — in dat, tusschen haakjes haast ondenkbare geval — de Britsche Regeering de aanbevelingen van den Raad van den Volkenbond als bindend zou beschouwen, ja of neen?

Ik breng in herinnering, dat een beslissing op dit gebied door den Volkenbondsraad slechts met algemeene stemmen kan genomen worden, zoodat in een dergelijk geval het Britsche Rijk slechts zijn vertegenwoordiger in den Raad tegen had te laten stemmen om nooit voor een dergelijk onaangenaam geval gesteld te worden. Blijkbaar sloeg BRIAND's vraag dus op een geval, waarin de agressie van een bepaalden staat zoo duidelijk is, dat zonder goed fatsoen in den Raad niemand tegen de toepassing van al de in het Handvest vastgelegde maatregelen kan zijn.

Zelfs voor dit hoogst onwaarschijnlijke geval, bleef het toestemmende antwoord van MACDONALD uit. Hij vroeg aan de Amerikaansche Regeering, of deze bleef vasthouden aan haar opvatting van de Vrijheid der zeeën in dien zin, dat het recht van Amerikaansche burgers om vrij handel te drijven met een agressor-staat door Amerika zou worden gehandhaafd. Toen dit zoo bleek te zijn, moest hij BRIAND antwoorden, dat de Britsche Regeering zich onmogelijk bereid kon verklaren om deel te nemen in het doorzetten van sancties van den Volkenbond volgens art. XVI, omdat het Britsche Rijk niet ook maar eenigszins, hoe gering ook, een kans wil loopen om in conflict te geraken met de Ver. Staten van Amerika.

Mijnheer de Voorzitter, de geheele onverkwikkelijke onderhandeling over de waarde, die aan art. XVI van het Handvest kan worden gehecht, zal ik in verband met den

tijd, dien ik beschikbaar heb, niet ophalen, men kan die lezen met tal van data en bijzonderheden in „Foreign Affairs” 1930, pag. 528—531.

De houding van Amerika was eenigszins te voorzien. Na de aanname van het Kellogg Pact hebben de senator CAPPER in den Senaat en het lid PORTER in het Amerikaansche Huis van Afgevaardigden een poging gedaan om, als consequentie van de aanvaarding, de Amerikaansche volksvertegenwoordiging te doen uitspreken, dat, op straffe van alle rechten op bescherming van het gouvernement te verliezen, het aan elk burger der Ver. Staten verboden zou zijn om wapens, munitien en andere waren, benodigd voor de oorlogvoering, uit te voeren met bestemming naar een land, dat het traetaat tot uitbanning van den oorlog geschonden zou hebben. Deze poging mislukte, omdat op 12 Februari 1929 President COOLIDGE officieel mededeelde, dat de ontwerp-resolutie hem te verging. („Europe Nouvelle”, p. 173 en „Survey of International Affairs” 1929, p. 58).

Ik geloof, dat het verkeerd is in deze materie te gaan oordeelen, zooals m.i. helaas maar al te veel in de Nederlandsche pers en speciaal in de pacifistische pers is gedaan, waar Frankrijk als den onwillige, den spelbreker in het wapenbeperkingsvraagstuk wordt voorgesteld. Ik wil alleen in gemoede vragen, of men zich de Fransche mentaliteit niet kan indenken, die na deze weigering zich afvraagt, wat dan toch wel de waarde is van Kellogg Pact, van Volkenbondshandvest en zooveel meer plechtig bezworen papieren overeenkomsten, als men zelfs niet mag eischen, dat de buiten het geding staande landen hun handel in wapens stop zetten met een staat, die op zoodanig evidente manier, dat hij censtemmig als agressor wordt aangewezen, het Kellogg Pact tot afzwering van den oorlog heeft overtrede.

Er bleef te Londen niets anders over dan een particeele overeenkomst der 3 grootste zeemogendheden op het voornaamste punt, de beperking der tonnage voor kruisers,

jagers en onderzeebooten.

Terwijl de hoofddelegeerden de debatten omtrent de hoofdzak voerden, hielden de deskundigen zich bezig o.a. met het formuleeren van aanvullingen, verbeteringen en technische wijzigingen van minder belang op het Verdrag van Washington.

Het zij mij vergund een résumé te geven van de voornaamste bijkomstige technische bepalingen, waarover men het wel eens werd, om daarna de balans op te maken van wat bereikt werd op het gebied der eigenlijke beperking.

De volgende schepen worden, wat hun aantal betreft, niet gelimiteerd:

a. alle bovenwater-schepen, wier déplacement gelijk is of kleiner dan 600 ton;

b. de schepen tusschen 600 en 2000 ton déplacement, wanneer zij geen kanon van grooter kaliber dan 155 m.M. hebben en niet meer dan 4 kanons van een kaliber grooter dan 76 m.M., als zij niet uitgerust zijn voor het lanceeren van torpedo's en als hun snelheid niet grooter is dan 20 mijl;

c. de bovenwater-schepen, gebruikt voor hulpdiensten, die aan de voorwaarden van sub b. voldoen en bovendien niet beschermd zijn door pantserplaten, noch uitgerust voor mijnenleggen, noch voorzien van inrichtingen voor het landen van luchtvaartuigen, noch meer dan één inrichting aan boord hebben om vliegtuigen te lanceeren in de as van het schip of twee buiten de lang-scheepsrichting.

Men heeft dus niet willen uitsluiten hulpschepen, van welke tonnage ook, die een vliegtuig kunnen doen opstijgen door middel van een catapult, maar men heeft wel willen beletten, dat men zulk een schip zou voorzien van pantserplaten, torpedo's, mijnen, zwaar geschut of meer dan 4 lichtere kanonnen. Zou men wel de gevechtskracht van een dergelijk hulpschip verhoogen, dan valt het schip onder een der klassen van oorlogsschepen, waarvan de regelen der classificatie als volgt zijn omschreven:

Als kruisers worden beschouwd alle bovenwater-oorlogsschepen, die geen slagschepen of vliegkampschepen zijn en waarvan het déplacement grooter is dan 1850 ton, of waarvan de artillerie een grooter kaliber heeft dan 130 m.M.

De klasse der kruisers wordt onderverdeeld in kruisers, welke kanonnen voeren van een grooter kaliber dan 155 m.M. en die, waarvan het zwaarste stuk geschut blijft beneden dat kaliber.

Als torpedojagers (destroyers) worden beschouwd die bovenwater-oorlogsschepen, wier déplacement niet grooter is dan 1850 ton en wier artillerie een kaliber heeft niet grooter dan 130 m.M.

Het is noodzakelijk de aandacht te vestigen op het feit, dat

nòch Frankrijk nòch Italië deze definitie van kruisers en jagers heeft aanvaard. Wat Frankrijk betreft, is de beweegreden hiertoe ongetwijfeld, dat alle nieuwe torpedojagers, die een déplacement hebben van 2400 tot 3000 ton en een bewapening van kanonnen van 138 m.M. dan van de categorie der jagers verhuisd zouden zijn naar die der kruisers. Wat Italië betreft, hier zouden de 3 Leones, leaders van 2280 ton, de Premuda van 2700 ton en de 12 jagers van de Aloise klasse van 2010 ton naar de klasse der kruisers zijn verplaatst.

Een bijzonder artikel van het Verdrag behandelt de inlichtingen, die verstrekt zullen moeten worden, indien een der contracterende staten een nieuw oorlogsschip op stapel zet. Die inlichtingen gaan over: den datum van op stapel zetten, de classificatie van het schip, het standaard-déplacement in Eng. tonnen en in metrieke tonnen, de lengte over de waterlijn, de maximum breedte, de gemiddelde diepgang bij het standaard-déplacement en het kaliber van het zwaarste kanon. In de maand, die volgt op den datum van gereedheid, zal eventueel een rectificatie van deze gegevens moeten worden verstrekt.

Volgens de regels voor de vervanging van oude tonnage zal een schip slechts bij het bereiken van den leeftijdsgrens vervangen mogen worden. De leeftijdsgrens is bepaald als volgt:

voor bovenwater-schepen van 3000 tot 10.000 ton standaard-déplacement: 16 jaar, als zij vóór 1 Januari 1920, 20 jaar, als zij na 31 December 1919 op stapel gezet zijn;

voor bovenwater-schepen van 3000 ton of minder: 12 jaar, indien zij vóór, 16 jaar, als zij na 1 Januari 1921 op stapel gezet zijn;

voor onderzeebooten: 13 jaar.

Washington gaf voor slagschepen en vliegakmschepen 20 jaar.

De schepen, die ter vervanging van oude tonnage worden aangebouwd, mogen niet meer dan drie jaar voor het oogenblik, dat de te vervangen tonnage den leeftijdsgrens bereikt, op stapel gezet worden; voor de bovenwater-schepen van 3000 ton of minder is dit tijdsverloop twee jaar.

Een annexe van het verdrag noemt de schepen voor speciale doeleinden op, die iedere staat mag aanhouden.

Voor de verschillende staten is dit totaal (bestaande uit mijnenleggers, monitors, dépôt-schepen, transportschepen, netten-schepen en aviso's) 91.496 ton voor de V. S., 49.561 ton voor het Britsche Rijk, 28.644 ton voor Frankrijk, 11.950 ton voor Italië en 61.430 ton voor Japan.

Voor de verhouding der vloten van Amerika, Groot Britannië, Japan, Frankrijk, Italië, Duitschland, Spanje en Nederland op verschillende tijdstippen zie de grafieken op blz. 226 en 227.

Maken wij nu de balans op van de Londensche Conferentie.

Vooreerst wordt door de drie zeemogendheden Engeland, Amerika en Japan afgezien van haar rechten om in 1931, '32, enz. nieuwe slagschepen op stapel te zetten ter vervanging van de eenheden, genoemd in het Verdrag van Washington, die haar leeftijdsgrens bereiken. Bovendien zullen door het Britsche Rijk nu reeds worden afgevoerd de slagschepen Benbow, Iron-Duke, Marlborough en Emperor of India, benevens de slagkruiser Tiger, door de Vereenigde Staten worden geschrapt de slagschepen Utah, Florida en Wyoming en door Japan van de oorlogssterkte worden afgevoerd de slagkruiser Hiyei, die echter voorloopig als oefenschip in dienst gehouden mag worden. Als gevolg van deze overeenkomst zullen de slagvloten der drie grootste zeemogendheden aan groote eenheden tellen:

het Britsche Rijk: 15 slagschepen, waarvan twee van het type Nelson, 5 van het type Queen Elisabeth, 5 van het type Royal Sovereign, benevens de drie slagkruisers Hood, Renown en Repulse; al deze schepen zijn bewapend met 38.1 of 40.6 c.M. kanons;

de Vereenigde Staten: 15 slagschepen, waarvan 3 van het type Maryland met kns. van 40.6 c.M., 11 van het type New Mexico, Oklahoma en Texas met kns. van 35.6 c.M. en de Arkansas met kns van 30.5 c.M.;

Japan: 9 slagschepen, waarvan 2 van het type Mutsu met 40.6 c.M. kns., 4 van het type Fusu met kns. van 35.6 c.M. en 3 slagkruisers type Kongo eveneens met 35.6 c.M. geschut.

De slag-eskaders van Engeland en Amerika bereiken hiermede vrijwel de gelijkheid van sterkte, terwijl de Japanse vlootmacht in verhouding tot de Amerikaanse sedert Washington een kleine vermeerdering ondergaat.

De resultaten van de langdurige en moeilijke besprekingen over de andere klassen van oorlogsschepen zijn als volgt:

I. Kruisers met kns. van meer dan 155 m.M.

Britsche Rijk	146.800 ton,	15 eenheden.
Vereenigde Staten	180.000 ton,	18 eenheden.
Japan	108.400 ton,	12 eenheden.

II. Kruisers met kns. van 155 m.M. of minder.

Britsche Rijk	192.200 ton.
Vereenigde Staten	143.500 ton.
Japan	100.450 ton.

III. Torpedobootjagers:

Britsche Rijk	150.000 ton.
Vereenigde Staten	150.000 ton.
Japan	105.500 ton.

IV. Onderzeebooten:

Britsche Rijk	52.700 ton.
Vereenigde Staten	52.700 ton.
Japan	52.700 ton.

Het is duidelijk, dat Amerika, dat speciaal veel groote kruisers wenschte, voor de tegemoetkoming op dit punt eenige tonnage aan kleinere kruisers heeft afgestaan. Japan heeft wel in totale kruisertonnage, maar niet in groote kruisers de volle 70 % der sterkte van Amerika, maar heeft zijn recht om na 1936 tot zijn percentage op dit punt te komen gestipuleerd. Ten slotte heeft Japan zich het recht bedongen om 10 % van zijn tonnage aan kleine kruisers te mogen overbrengen op de categorie der torpedobootjagers of omgekeerd.

Wat de onderzeebooten betreft, werd overeengekomen, dat de maximum waterverplaatsing in bovenwater toestand niet grooter zal zijn dan 2000 ton en de bewapening niet boven 130 m.M. kanons, behalve voor 3 onderzeebooten per staat, die een déplacement van 2800 ton aan de oppervlakte zullen mogen hebben en 155 m.M. geschut zullen mogen voeren. De Fransche onderzeeboot *Surcouf*, die 3250 ton zal meten, wordt gerekend binnen de limiet van 2800 ton te vallen.

De definitie van vliegkampschepen, te Washington vastgesteld, werd uitgebreid tot alle schepen, waarop luchtvaartuigen kunnen neerstrijken en van waar zij kunnen opstijgen. Dit soort schepen van 10.000 ton of minder mag geen zwaarder kanonnen voeren dan van 155 m.M.

Wat betreft de slagschepenbeperking kon de Britsche Minister MACDONALD spreken van een resultaat, dat stemt tot tevredenheid. De bezuiniging, hierdoor verkregen, was te verwachten, omdat de slagschipklasse uiteraard bij uitstek geschikt is om door een beperking in evenredige mate gelimiteerd te worden. Ten slotte is het resultaat van Londen op dit gebied echter niet meer dan een overeenkomst om geen nieuwe slagschepen meer aan te bouwen en om eenige in het tijdperk 1931—1936 door ouderdom af te voeren eenheden in plaats van in den loop van dat tijdperk nu reeds dadelijk van de vlootsterkte te schrappen.

Voor deze „naval holiday” op slagschipgebied was het niet noodig geweest zich te dompelen in diepgaande discussies, die niet anders gedaan hebben dan de onoverbrugbare kloof demonstreeren, die er gaapt tusschen de standpunten der verschillende zeemogendheden.

Het Britsche Rijk heeft ongetwijfeld bij deze conferentie het meest aan prestige en aan vlootsterkte ingeboet. Als eenigste voordeel heeft de heer MACDONALD voor zijn land het recht kunnen voorbehouden om het programma van aanbouw van 1925, dat was opgeschort, alsnog ten uitvoer te brengen. Aan den anderen kant heeft het Britsche Rijk een zekere toenadering verkregen tot zijn Angelsaksischen buurman aan de overzijde van den Oceaen, op welke toenadering wij nog nader zullen terugkomen.

De Vereenigde Staten van Amerika hebben het recht op volledige pariteit met Engeland bereikt, waarnaar gestreefd werd. Het volledige Amerikaansche aanbouwprogramma zal worden uitgevoerd en de Amerikaansche belastingbetalers zullen het budget voor Marine, dat toch reeds het grootste der wereld is, nog zien stijgen door het verkregen recht om 18 groote kruisers te bezitten (waarvan slechts 8 gereed en in aanbouw zijn) en door de noodzakelijkheid om de torpedojagers uit de oorlogsperiode te vervangen door volwaardige eenheden.

Japan heeft vrijwel behouden, wat in Washington verkregen was, in werkelijke waarde zal de Japansche vloot

nu wel gekomen zijn boven het cijfer van 70 % der Amerikaanse vlootsterkte, dat het zich van den aanvang der besprekingen gesteld had en dat, in verband met de verbodsbepaling in het Washington-verdrag om vlootbases in de Pacific te bouwen, ook ruim voldoende is te achten.

Italië heeft zijn eisch van pariteit, categorie voor categorie, met Frankrijk gehandhaafd.

Frankrijk heeft niets afgestaan van zijn rechten op een vloot, zooals door het nu reeds jaren van kracht zijnd vlootprogramma is vastgesteld. De Fransche Regeering heeft zich alleen verbonden dit programma niet te wijzigen vóór 1936. Zij heeft verklaard geen gebruik te zullen maken van haar recht, te Washington verkregen, om in 1931, 1932 en 1933 nieuwe slagschepen op stapel te zetten, maar zij behoudt zich het recht voor 70.000 ton aan slagschepen te bouwen ter vervanging der oude slagschepen France, Jean Bart en Condorcet en om te antwoorden op den aanbouw van de nieuwe slagschepen door Duitschland.

Ten slotte behielden de drie grootste zeemogendheden zich door het zg. achterdeur-artikel, n.l. art. 21, het recht voor, haar zeemacht boven de vastgestelde quota uit te breiden, indien door versnelden aanbouw der niet-contracteerende mogendheden daartoe aanleiding zou ontstaan.

We zijn hiermede aan het einde van het overzicht der feiten. Feiten zijn echter slechts de vruchten — en vaak snel voorbijgaande vruchten — van tendenzen, die van een meer permanent karakter zijn. Vaak is bij conferenties van dezen aard, hetgeen bereikt werd minder belangrijk, dan hetgeen *niet* bereikt werd, omdat uit het niet-bereiken de tendenzen, de gedachtenstroomingen spreken, die het heden domineeren. Door hun meer blijvend karakter zullen voor degenen, die trachten zich een beeld te scheppen eener mogelijke toekomstige constellatie, deze tendenzen van het allergrootste belang zijn. In het tweede gedeelte dezer voordracht zullen dus in het kort eenige tendenzen worden losgemaakt uit het feitenmateriaal, n.l. de Britsche tendens tot vorming van een Anglo-Amerikaansch front, de tendens

tot het inrichten van vlootsteunpunten, de tendens tot erkenning van de onderzeeboten als handelsverniers en de tendens tot het scheppen van hulpkruiservloten.

Alvorens daaraan te beginnen, zou ik willen voorstellen eenige oogenblikken te pauzeren.

Mijnheer de Voorzitter, wij komen nu tot de diepere beteekenis van de Maritieme Conferenties.

Als bij zoovele vroegere conferenties ligt de beteekenis minder in de bereikte resultaten, dan wel in hetgeen *niet* bereikt werd en in de tendenzen, die bij de besprekingen tot uiting kwamen.

Vestigen wij de aandacht eerst op de Anglo-Amerikaansche verhouding, het „Anglo-Amerikaansche front”, zooals de Duitschers haar met voorliefde noemen.

De overeenkomst over de wederzijdsche vlootsterkten is belangrijk, omdat een bewapeningswedloop vermeden wordt, doch vooral omdat Groot Brittannië afziet van de haar sedert eeuwen toegevallen suprematie ter zee. De beteekenis dier suprematie ter zee voor het Britsche Imperium was daarin gelegen, dat het in oorlogstijd in staat was iederen tegenstander op de knieën te dwingen door hem van de zeeverbindingen af te snijden en dat het in vredes-tijd, door stille of openlijke dreiging met die macht, een zeer grooten invloed uitoefende bij iedere onderhandeling, waar, zij het slechts zijdelings, Engelsche belangen in betrokken konden zijn. Door zijn zeemacht maakte Engeland zijn koloniën en dominions onaantastbaar en mede door zijn zeemacht kon Engeland naar welgevallen in alle moeilijkheden, die tussehen andere naties rezen, een, vaak beslissende, stem in het kapittel hebben. Overal, waar het Britsche Rijk zijn belangen meende bedreigd te zien, verschenen Engelsche oorlogsschepen en meestal was een veranderde dislocatie der Britsche Vloot voldoende om den Britschen vertegenwoordiger aan de conferentie-tafel een positie van overwicht bij de besprekingen te verschaffen.

Die meer dan een eeuw bestaande toestand is nu grondig gewijzigd.

Ontstaan is een constellatie, waarbij van een „angelsaksisch front” gesproken kan worden, maar — de Engelsche en Amerikaansche Regeeringen hebben één lijn getrokken op een zoodanige wijze, dat het Britsche Rijk den indruk maakt zich met een tweede plaats te vergenoegen achter Amerika in de zaken van wereldpolitiek, die de Engelschman tot nog toe gewend was in de allereerste plaats van Britsch standpunt te beschouwen. Hooren we wat het Engelsche parlamentslid BELLAIRS daarover zegt in *Criterion Miscellany* No. 10, „The Naval Conference and after”:

„Beschouwt men den materieelen kant, dan ziet men, dat „hierover niet de minste twijfel kan bestaan. Bij de vastgestelde macht aan vliegtuigen, kruisers en torpedobootjagers, „is de taak van het verdedigen van onzen handel tegen combinaties van dit soort eenheden met onderzeebooten in een „eerste klasse maritiemen oorlog een onoplosbaar probleem „geworden. Het is niet goed om lang te onderhandelen over „een verloren situatie; wij rekenen nu alleen op een marine, „die geschikt is om als preventief afschrikmiddel tegen het „uitbreken van een oorlog te dienen.

„Aan de psychologische zijde meenen wij voordeelen behaald te hebben door het Kellogg Pact en in Amerika.

„Europa en Japan weten, en Amerika weet, dat onze „voornaamste beperkingen zijn gemaakt ter tegemoetkoming „aan de zuiver Amerikaansche doctrine van pariteit, en — „wat betreft het in de minderheid zijn van onze kruisers „ten opzichte van de Amerikaansche — aan de omstandigheid „dat deze laatste aan heel andere eischen moeten „voldoen.

„Dientengevolge moet een eereschuld Amerika verplichten, meer dan eenige verbintenis of tractaat, om het „Britsche Rijk te helpen in iederen oorlog, die aan dat Rijk „wordt opgedrongen.”

Het Engelsche parlamentslid redeneert dan verder, dat Amerika een zoodanig geweldigen invloed op iederen oorlog

in de toekomst zal hebben, dat geen natie het wagen zou een politiek te voeren, die op een oorlog met het Britsche Rijk zou kunnen uitloopen, zonder zich van te voren verzekerd te hebben van de houding van Amerika en dat daardoor een voldoende zekerheid voor het Britsche Rijk verkregen wordt. Hij besluit dan: „Als wij ons echter verwarren in de Europeesche complicaties, kunnen wij ons niet beklagen dat Amerika en de Dominions weigeren ons te volgen naar de „downfall we are inviting”.”

Hier nu ligt, naar mijn bescheiden meening, een aanwijzing, die niet onopgemerkt voorbij mag gaan aan de regeeringen van die staten, die tot nog toe in hooge mate gesteund werden door het moreele en materiele gewicht, dat Englands stem in het concert der mogendheden had. Het is zeker, dat het Rijk der Nederlanden een der staten is, die in het verleden in hooge mate afhankelijk waren van den moreelen steun, dien Engeland uit eigen belang verleende. Ongetwijfeld zal ook in de toekomst de integriteit van de lage landen aan de Noordzee even als die van de Ned. Indische brug tussehen Britsch-Indië en Australië een factor van beteekenis blijven voor ieder „farsighted” Britsch staatsman. Maar hoe zal het gaan, als die Britsche moreele steun niet als achtergrond heeft de Britsche materiele kracht, wat beteekent de moreele steun van een mogendheid, die zelf weer afhankelijk is van den steun van een derde mogendheid en nog wel van een, die een politiek voert van Europeesche „disentanglement”. Voeg daarbij de absolute onberekenbaarheid van de Amerikaansche publieke opinie, die onder den invloed van machtige pers-combinaties gekneed kan worden als was in de handen van, door een kleine groep gemanipuleerde, propagandisten. LUDWELL DENNY vestigde daarop de aandacht, toen hij schreef over den door de Geallieerden in Amerika te weeg gebrachten omslag in de publieke opinie, kort nadat de president WILSON herkozen was onder het verkiezings-slagwoord „He kept us out of the war”:

„De moeilijkheden ondervonden bij het oproepen der

„militaire lichten schenen aan te duiden, dat het volk „bij een referendum niet gestemd zou hebben voor meedoen „aan den oorlog. In elk geval was Mr. WILSON zoo wijs om „geen referendum toe te staan, en contrôle op de publieke „opinie van regeeringswege heeft succesvol de vraag om een „referendum weten te onderdrukken. Het Amerikaansche „volk wenschte dus zeker niet het deelnemen aan den „wereldoorlog.

„Teekenend voor de mentaliteit der Amerikanen is, dat „eenmaal de beslissing gevallen, „de Heilige Oorlog” idee „bijna algemeen gehuldigd werd. De meest onwaarschijn- „lijke Deutsche gruwelverhalen werden zonder meer geac- „cepteerd. Deutsche Cultuur, waartegen men eerst had opge- „zien, nam nu in de gedachten der Amerikanen allerlei „perverse gedaanten aan.

„Of de vooroorlogsche Deutsche Cultuur werkelijk zoo „groot was, als de Amerikanen haar oorspronkelijk stelden, „is hier momenteel van geen belang. In ieder geval „bewezen de Amerikanen hierbij in staat te zijn „to swing „suddenly and violently” van het eene uiterste naar het „andere in hun houding jegens een vreemde natie.”

Voor degenen onder mijn toehoorders, die zouden meenen, dat de psychologie der massa minder neiging tot het vervallen in uitersten heeft, nu we weer ruim dertien jaar verder zijn, moge ik het recente staaltje van bewerking der publieke opinie aanhalen, dat zich in Amerika afspeelde vóór de opheffing door de Britsche Regeering van het „Stevenson-scheme” tot beperking der rubberproductie in de Britsche koloniën. DENNY beschrijft dit als volgt:

„Mr. HOOVER’s behandeling van het rubberconflict, toen „hij „Secretary of Commerce” was, is een schitterend voor- „beeld, hoe men niet moet handelen inzake Engelsch-Ameri- „kaansche relaties. Het is een ontmoedigend bewijs van de „macht van overigens intelligente en wel meenende regee- „ringspersonen om de zaden van een oorlogspsychologie te „zaaien, en wel door domheid of erger. Hier was een „groeïend meeningsverschil, dat in regeeringskringen zeker

„niet onverwachts kwam. Zijn invloed werd daarom zoo „gevaarlijk, omdat, in tegenstelling met de meeste internationale geschilpunten, het practisch iedere Amerikaansche „familie direct trof. Het wilde zeggen, dat de millioenen „Amerikaansche koopers van auto's het òf zonder een wagen „moesten stellen òf meer moesten betalen. Het wilde zeggen, „dat zij eens in de zooveel maanden zooveel meer voor hun „banden moesten neertellen.

„De situatie had van het begin af van regeeringswege „kalm uiteengezet kunnen zijn geworden, voordat de „crisis kwam. Maar de Amerikaansche regeering en de „couranten bekeken dit groeiende conflict in de stilte, die „zoo dierbaar is aan diegenen, wier gewoonte het is om „zulke onaangename situaties te negeren. Het volk realiseerde er niets van, totdat de crisis kwam. Toen wilde „het slechts één ding weten: Wie jaagt de prijzen der banden omhoog? De Amerikaansche burgers waren in een „stemming voor propaganda en zij kregen die, zooveel als „zij maar wilden. Mr. HOOVER en anderen begonnen een „uiterst scherpe anti-Britsche campagne. Het was juist „daarom zoo'n effectieve, omdat, zooals gewoonlijk het „geval is, er zoo veel waars in stak. Maar de geheele waarheid was het niet. De Britsche kant van het geval werd „eenvoudig genegeerd”.

Ik geloof, dat dit bewijst, dat de mentaliteit van het volk der Vereenigde Staten niet een zoodanige is, als een volk behoort te hebben, wiens regeering een rol van arbiter heeft te spelen in geschillen tussehen andere volkeren. Hier is naar mijn inzicht een psychologische factor in het spel, die beschouwd kan worden als een der „défauts de ses qualités”. Juist omdat de Amerikaan een energie heeft, die gericht is op snel resultaten willen zien, dus op snel een oordeel of een indruk hebben en dan snel handelen, wenscht hij op korte vragen prompte, kort gestelde, antwoorden. Daardoor komen zijn bewindslieden tot „slogans”, korte slagwoorden als „no entanglements”, „freedom of the seas”, e.d. Maar ieder ernstig man weet

het gevaar, dat aan dergelijke korte slagzinnen verbonden is: er zit iets waars in, maar niet de volle waarheid, en het volk ligt aan de voeten van hem, die een slagwoord weet te lanceeren, dat gedeeltelijk beantwoordt aan door het verstand gestelde vragen, gedeeltelijk tot het hart spreekt.

Er is nog een opmerking te maken, die de geschiktheid van Amerika om als arbiter op te treden in kwesties tusschen andere naties ongunstig beïnvloedt. Het is het feit, dat het woord, door den leidenden staatsman gegeven, zoo vaak niet gestand wordt gedaan door de Volksvertegenwoordiging. Dit wortelt in de Amerikaansche constitutie, waarbij een $\frac{2}{3}$ meerderheid in den Senaat noodig is om een overeenkomst met het buitenland te ratificeren, terwijl de partij-verhouding bijna altijd een geringe meerderheid aan de bovendrijvende partij geeft. Zooals in 1919 WILSON door den Senaat verloochend werd, zoo zal iedere President genoodzaakt kunnen worden zijn woord terug te nemen, en dat is zeker een element niet in het belang van het vertrouwen der overige volken in een stabiele Anglo-Amerikaansche vredespolitiek.

Het was juist voor de kleine, zelfstandige, doch in vele gevallen van het oordeel van de invloedrijke Britsche staatslieden afhankelijke landen zulk een voordeel, dat de Britsche buitenlandsche politiek bepaalde tendenzen kende, die permanent bleven, die, of Tories dan wel Whigs aan de Regeering waren, gehandhaafd bleven, en die vrijwel altijd beheerscht werden door een gevoel voor „fair play”, dat maakte, dat b.v. uitspraken van Britsche prijsrechters nog een eeuw daarna als toonbeelden van rechtvaardigheid worden erkend.

Die voor ons faire, in het algemeen rechtvaardige, krachtige arbiter van de 19e eeuw bevindt zich echter nu zelf in groote moeilijkheden.

De toestand van het Britsche Imperium is in 1930 zeer précair gebleven.

De handelseijfers vertoonen een stadigen achteruitgang.
1930/31. III.

Speciaal op het gebied der handelsscheepvaart, die door velen beschouwd wordt als het bindmiddel bij uitnemendheid van het Empire, zijn ernstige slagen gevallen. Het z.g. Royal Mail débacle blijkt wel niet een algemeene catastrofe te zullen worden, maar toch: de £ 100.— aandeelen der Royal Mail Cy daalden tot £ 10.—. Dat spreekt voor een concern, dat wat het bedrijf betreft een geweldig vertrouwen genoot en een der eerste van de Engelsche scheepvaart kon genoemd worden, boekdeelen. Men ziet de toekomst buitengewoon somber in. De voorzitter der Imperial Shipping and Imperial Economic committees, the Rt. Hon. Sir HALFORD MACKINDER, zeide in de vergadering van de Royal United Service Institution van 5 Febr. 1930: „To day I am convinced that in the long run we cannot hold our position in shipping apart from the productive strenght of the country and of the Empire”.

We weten trouwens, dat de Britsche scheepvaart veel te danken heeft aan de omstandigheid, dat zij bulk-goederen naar het Vereenigd Koninkrijk brengt, doch fabrieks-goederen, die veel minder ruimte innemen bij grooter waarde, naar het buitenland vervoert en de overgeschoten scheepsruimte op de uitreis van Engeland aan kan vullen met steenkool.

Hoe zal dit gaan, afgezien nog van het vermeerderde gebruik van stookolie, als in de komende jaren de Engelsche mijnbouw steeds minder kan concurreren, terwijl de productie der andere industrieën eveneens daalt? Evident is, dat in dat geval de Engelsche handelsvloot steeds minder „konkurrenzfähig” zal worden en op den duur zal afnemen in grootte. Maar een verkleining der Engelsche handelsvloot beteekent het minder geregeld aandoen van Britsche gebiedsdeelen over zee, beteekent het steeds losser worden van den band tusschen die deelen en het moederland.

Nog zij een bijzonderheid van den ontwikkelingsgang der laatste jaren hier even aangestipt. Ik bedoel het streven naar snelheid van distributie door steeds hoogere opvoering

der snelheid van vervoer- en communicatiemiddelen. Hierdoor wordt in den goederenhandel een vermindering van plaatselijke voorraden in de hand gewerkt. Waar vroeger de groothandelaren groote voorraden aanhielden ten koste van belangrijke kapitaalsvastlegging, omdat zij soms met maanden tijdsverlies moesten rekenen, alvorens hun voorraden konden worden aangevuld, is thans, door telegraaf en radio, hun bestelling in enkele uren in de productieplaats en na enkele dagen is de suppletie ter plaatse van distributie. De verkorting van den tijd tussehen productie en consumptie is ongetwijfeld van algemeen economisch belang, het bevordert de snelheid van kapitaalsomzetting. Doch beteekent deze heilzame ontwikkeling niet de overbodig making, voor een deel althans, van de groote distributiecentra als b.v. Londen? Het gaat het kader dezer voordracht ver te buiten om door te gaan op de gevolgen hiervan voor Engeland als handelscentrum en Londen als accepten markt en finantieel centrum der wereld. Maar in het algemeen kan men wel zeggen, dat de afname der belangrijkheid van Londen en van heel Engeland in het goederenverkeer schijnt te liggen in den loop der dingen, evenals het politiek gezag van het Ver. Koninkrijk over zijn dominions en koloniën de neiging vertoont sterk te verminderen. Men denke slechts aan Gr. Brittannië's moeilijkheden in Indië, in China, in Palestina, in Egypte en waar niet al. Men denke slechts aan symptomen als het, in het Zuid-Afrikaansche parlement aangenomen amendement om de vrijheid om eventueel een republiek te vormen op te eischen, dus den eenigen band te verbreken, die formeel aan Engeland bindt. Men denke slechts aan hetgeen op de Imperial Conference van September 1930 ter sprake kwam, zonderdat resultaten konden worden bereikt.

Het lijkt m.i. geen twijfel, dat in dit „Angelsaksische front” de Amerikaan in de toekomst de lakens zal uitdeelen. Dat beteekent voor Groot Brittannië een zekere, noodzakelijk geworden, onthouding ten opzichte van de Europeesche politiek, met als gevolg een vrijer hand voor de krachtigste militaire vastelands mogendheid.

De sterkste continentale grootmacht, i.e. het Frankrijk van heden, verkeert in een veel gunstiger positie dan het Duitsland van het begin der 20e, het Frankrijk van het begin der 19e, of het Frankrijk van het begin der 18e eeuw. De nieuwe wapens, de onderzeeboot en het luchtwapen hebben Engeland heel wat minder onaangrijpbaar gemaakt dan dit land vroeger was. Bovendien was Engeland vroeger aan niemand rekenschap verschuldigd, nu is er de onberekenbare factor Amerika.

Wij weten wel, dat de bekende prof. MENDELSSOHN BARTHOLDY in Hamburg als het gewichtige en z.i. gelukkige gevolg der Londensche conferentie beschouwt, dat Amerika de aangewezen bemiddelaar van Europa is geworden („Europäischen Gesprächen“, Juni 1930), maar zolang de politiek van „no entanglements“ daar overheerscht, zal het buitengewoon veel moeite kosten voor kleinere landen om dien bemiddelaar te hulp te roepen in zaken, waarin geen Amerikaansch belang betrokken is. Een verziende Nederlandsche staatkunde zou nu reeds moeten beginnen met zich de instrumenten te scheppen, noodig om de Amerikaansche publieke opinie voor Nederlandsche rechten en belangen te interesseeren.

Wij zullen nu stilstaan bij de tendens tot verhoogde belangstelling voor vlootsteunpunten.

Het zal zonder meer duidelijk zijn, dat het vraagstuk der marinobases in de wapenbeperking ter zee een zeer groote rol heeft gespeeld en zal blijven spelen. We hebben gezien, dat bij de besprekingen te Washington Japan geheel onverwacht met de mededeeling kwam, alleen dan de verhouding der slagvloten te kunnen aanvaarden, indien de beide Angelsaksische maritieme machten toestemden in een afzien van den aanleg van vlootsteunpunten in een zône in de Pacific. Ook bij de Conferentie van Genève in 1927 kwamen de bases ter sprake in dien zin, dat de Amerikaansche gedelegeerden het argument van hun gebrek aan goede bases gebruikten om den Amerikaanschen eisch van groote kruisers met uitgebreide actieradius te verklaren.

Na het sluiten van het Kellogg Pact zijn in de Engelse arbeiderspers stemmen opgegaan om de bezuiniging op de vlootuitgaven en tevens de zoozeer gewenschte goede verstandhouding met Amerika te zoeken in het toegeven aan den door de Amerikaansche Senatoren HOLE en SWANSON in Februari 1929 geuiten eisch tot de overgave der Britsche vlootbases in de Antillen, die door de Amerikanen als een „doorn in Amerika's vleesch'' worden gevoeld.

Het behoeft geen betoog, dat deze afschaffing of beperking der bases een radicale afwijking van de sedert eeuwen gehandhaafde Britsche politiek zou zijn. De groote staatslieden met ruimen blik, die het Britsche Imperium hebben opgebouwd, zijn er steeds op bedacht geweest overal ter wereld punten te bezetten, die in bepaalde gevallen geacht konden worden noodzakelijk te zijn voor de mobiliteit der Engelse zeevaardkrachten. In den wereldoorlog is maar al te zeer gebleken, hoe juist dat inzicht was. Het Duitse kruisereskader van VON SPEE, dat, juist door gebrek aan bases, gedwongen was zich in neutrale havens dan wel van de min of meer toevallig buitgemaakte schepen geladen met brandstof of levensmiddelen te ravitailleeren, kwam ten slotte aan zijn einde in het gezicht van de Falklands-eilanden, één der Britsche bases op de kust van Zuid-Amerika, die wel zeer weinigen vóór 1918 zullen hebben aangezien als bestemd om een rol te spelen in een Europeeschen oorlog.

Met de voorbeelden uit den wereldoorlog voor oogen van de schade, die alleen reeds snel verschijnende en even snel weer verdwijnende kruisers in den modernen oorlog voor den zeehandel veroorzaken en van de nog veel grootere onderschepping van het wereldverkeer door de Duitse onderzeeboothandelsoorlog in de latere jaren van den oorlog, met zulk een ervaring is het begrijpelijk, dat bij de conferenties omtrent beperking van kruisers, jagers en onderzeeboten de lengte der zeeverbindingen en de mogelijkheid van uit weluitgeruste bases deelen van die verbindingen afdoende te beheerschen voor ieder der betrokken mogendheden een zeer belangrijke factor moet zijn.

De Britsche Labour regeering ziet het belang van steunpunten wel in, zooals blijkt uit den voortgang, die gemaakt wordt met de inrichting van Fumagasta-Harbour op Cyprus tot vlootbasis, waarvan de kosten 1 millioen pond sterling zullen bedragen. Zij gaat door met het inrichten van Singapore als hoofdbasis in het Verre Oosten, een werk, dat £ 8.721.000 zal kosten, waarvan reeds £ 2.577.000 op 9 Juli 1930 was uitgegeven.

De tendens tot uitbreiding der vlootsteunpunten komt het sterkst naar voren bij Frankrijk.

De manoeuvres, die in 1930 door de Fransche Middellandsche zee vloot onder bevel van den Vice-Admiraal DURAND VIEL gehouden werden, hebben tot resultaat gehad, dat door de Fransche Regeering besloten is om onverwijd de Noord-Afrikaansche bases te versterken en het eiland Corsica zoodanig in staat van verdediging te brengen, dat het veilig geacht kan worden tegen een coup de main. De meeren rond Bizerta zullen ingericht worden tot permanent hoofdkwartier van een sterke watervliegtuigmacht.

In verband met uitbreiding der Fransche belangen in andere werelddelen is een grootsch opgezet plan voor het tot ontwikkeling brengen der Fransche koloniën uitgewerkt.

De Fransche Minister PIETRI zeide op 30 Januari j.l. in het Parlement, na erkend te hebben „qu'il y avait beau-coup à faire”, het volgende:

„Allereerst veiligheid, dat is klaarblijkelijk het voor-naamste punt. Als ons koloniaal rijk ontsnapte, in zijn geheel of gedeeltelijk, aan onze suzeriniteit, hetzij door buitenlandisch geweld, hetzij door binnenlandsche revolutionaire bewegingen, zouden alle andere problemen niet meer van belang zijn en was onze krachtsinspanning in het belang der beschaving met één slag verloren.

„Hoewel erkennende, dat voor het oogenblik de eerste van de twee hypothesen weinig waarschijnlijk is, is het voorzichtig om op zijn hoede te zijn en daarom worden vier groote marine-bases gevestigd in Dakar, Fort de France, Diëgo-Suarez en Saigon.”

Na een uiteenzetting van de drie „idées maîtresses”: veiligheid, economische ontwikkeling en een sociaal programma voor de overzeesche gewesten, heeft M. PIETRI de middelen aangewezen, waaruit aan de behoeften der koloniën zal worden voldaan. Een groote leening van te zamen 3,6 milliard francs is in November 1930 door de Fransche kamer goedgekeurd, een leening, die gecontracteerd zal worden door de koloniën, maar gegarandeerd door het moederland.

Drie groote onderzeebooten, de Fulton, Joessel en Néréide begeleid door de Aviso Vitry-le-François werden naar Diëgo-Suarez gedirigeerd, het nieuwe belangrijke vlootsteunpunt op Madagascar. De détachering van Fransche onderzeebooten naar buitenposten, de eerste dislocatie van dien aard, wijst op het belang, dat men in Frankrijk hecht aan het opereren van onderzeebooten op de communicatielijnen.

Inderdaad dient opgemerkt, dat in een onverhoopten toekomstigen oorlog de vlootsteunpunten mede van zeer groot belang kunnen worden voor de contrôle op de handelsverbindingen door middel van onderzeebooten en ook van vliegtuigen. Gedurende de oorlogsjaren 1914—1918 kwam het eenige malen voor, dat handelsschepen aangehouden werden door Duitsche watervliegtuigen. 23 Juli 1917 werd het Nederlandsche s.s. Gelderland aangehouden door drie watervliegtuigen en gedwongen naar Zeebrugge op te stoomen. De „Wölfchen”, het vliegtuig van den Duitschen raider „Wolff”, dwong het s.s. Wairuna, te koersen naar zijn moederschip, dat lag te repareren bij Raoul Island.

Hoe stonden de na-oorlogsche conferenties tegenover dit nieuwe middel tot uitoefening van het zeebuitrecht, middel dat ongetwijfeld op zich zelf de misbruiken bij den handelsoorlog nog zal vergrooten en de positie der neutralen nog lastiger zal maken?

Te Washington in 1922 werd aan de subcommissie voor den luchtoorlog opgedragen de technische mogelijkheid van het uitoefenen van het zeebuitrecht door luchtvaartuigen te

onderzoeken. Deze sub-commissie deelde in een brief aan de „sub-commissie voor de wetten van den oorlog” mede, dat die uitoefening technisch uitvoerbaar was. De laatste sub-commissie zag geen kans tot overeenstemming te komen over de vast te stellen regelen op dit punt. De handelsoorlog uit de lucht werd aan een latere conferentie overgelaten.

Bij de z.g. Juristen-commissie van 1923 maakte dit punt het onderwerp uit van een belangwekkende gedachtenwisseling. De Britsche en Italiaansche delegaties verklaarden, dat het recht van oorlogsschepen vast staat om een handelsschip te ordonneeren een redelijkerwijs niet te grooten omweg te maken om zich op een geschikte plaats te laten onderzoeken op nationaliteit, contrabande, enz. Zij willen dit recht ook aan een vliegtuig eener oorlogvoerende geven, zij het met zekere waarborgen tegen machtsmisbruik. De Nederlandsche delegatie nam hier zeer krachtig stelling tegen. Ondanks alle pogingen kon geen overeenstemming worden bereikt en werd het vraagpunt onopgelost gelaten.

Wat ziet men nu te Londen in 1930? Zooals op zoo vele belangrijke punten, als de Vrijheid der Zeeën en de bewapening van koopvaardijsschepen, ook hier een veelbetekenend stilzwijgen.

Aangenomen moet dus worden, dat, als op dit oogenblik een zeeoorlog zou uitbreken, het gebruik van vliegtuigen tot het dwingen van handelsschepen om een haven of reede aan te loopen, waar het voorgeschreven onderzoek ter uitoefening van het zeebuitrecht kan plaats hebben, niet in strijd met eenig gecodificeerd recht zou zijn. Maar dit beteekent, dat het bezetten van een eiland met geschikte baai in de nabijheid van druk bevaren handelsroutes voor een belligerent zeer groote voordeelen oplevert, omdat van daar uit met watervliegtuigen in samenwerking met onderzeebooten, opereerend volgens de Londensche regels, een zône van minstens 300 zeemijlen kan worden beheerscht.

Voor ons, die in Indië aan één der drukste verkeerswegen ter wereld duizenden eilanden bezitten, die voor dit doel geschikt zijn, beteekent de vlootsteunpunt-tendens, dat met

de belangstelling van eventueele belligerenten voor afgelegene eilanden in den Oost-Indischen-Archipel, ook om deze reden, ernstig rekening gehouden zal moeten worden.

De volgende tendens, die wij constateeren, betreft de onderzeebooten.

Hier moet al dadelijk worden vastgesteld, dat de Fransche Regeering reeds te Washington de meening deed verdedigen, dat de Fransche marine haar „décapitation”, zooals de delegatie de geringe tonnage aan slagschepen, die haar toegewezen werd, noemde, slechts kon aanvaarden op voorwaarde, dat op het gebied der kleinere, goedkoopere oorlogsvaartuigen geen beperkingen zouden worden opgelegd. Wat de onderzeebooten betreft, heeft Frankrijk nooit anders dan pariteit met Engeland willen overwegen.

De poging tot afschaffing van de onderzeeboot mislukte dan ook ten eenen male. Het krachtige aandringen van de Britsche, en nu te Londen ook van de Amerikaansche delegatie, op afschaffing bewees slechts, dat de onderzeeboot een gevreesd wapen is in de hand van de zwakkere maritieme mogendheid.

Gerapporteerd wordt dan ook, dat in Frankrijk de nieuwbouw van onderzeebooten door den in April 1930 nieuw opgetreden Minister van Marine DUMESNIL zal worden versneld. De werven van oorlogsmaterieel zijn echter in Frankrijk reeds zoodanig bezet door de gewone opdrachten van het vlootprogram, dat afgewacht zal moeten worden, in hoeverre dit voornemen uitvoerbaar zal blijken.

Het eenige belangrijke, wat op de conferentie van Londen op onderzeebootgebied tot stand gebracht kon worden, was het geven van regels voor het gebruik van onderzeebooten.

Hieromtrent werd bij artikel 22 van deel IV bepaald:

1. In haar optreden tegenover handelsschepen moeten de onderzeebooten zich gedragen naar de regels van Internationaal Recht, waaraan de oppervlakte schepen der oorlogvoerenden onderworpen zijn.

2. In het bijzonder zal een oorlogsschip, zoowel opper-

vlakke schip als onderzeeboot, een handelsschip niet tot zinken brengen of ongeschikt voor de navigatie maken, zonder van te voren de passagiers, de equipage en de scheepspapieren veilig gesteld te hebben, met de uitzondering, dat dit niet geldt in het geval van een doorgezette weigering om te stoppen na een regelmatige sommatie of een daadwerkelijk verzet van het handelsschip tegen het onderzoek. Het doen plaats nemen in de sloepen wordt niet beschouwd als een veilig stellen der opvarenden, tenzij door de nabijheid van land of door de aanwezigheid van een ander schip, dat in staat is de menschen aan boord te nemen, rekening houdende met den toestand van de zee en weersomstandigheden, de veiligheid van passagiers en equipage verzekerd is.

Vergelijkt men deze nieuwe regels met de oude, die te Washington werden vastgesteld, dan merkt men op, dat de nieuwe voor de onderzeeboot-handelsvernieler veel minder bezwarend zijn, dan de oude.

Te Washington in 1922 toch werd in de art. 1 tot 3 van het nooit door alle mogendheden geratificeerde verdrag nopens het gebruik van onderzeebooten en giftige gassen in oorlogstijd vastgesteld:

1. Alvorens een handelsschip genomen kan worden, moet het de order ontvangen om zich te onderwerpen aan een onderzoek ten einde het karakter van schip en lading vast te stellen.

Een handelsschip mag niet worden aangevallen, tenzij het na waarschuwing weigert zich te laten onderzoeken of weigert om na de buitmaking een koers te sturen, als het voorgeschreven werd. Een handelsschip mag niet vernietigd worden vóór de bemanning en passagiers eerst in veiligheid gebracht zijn.

2. Oorlogvoerende onderzeebooten zijn onder geen omstandigheden vrijgesteld van de algemeene regels, hierboven vastgelegd. Indien een onderzeeboot niet in staat is een schip buit te maken conform deze regels, eischt het bestaande Internationale Recht, dat zij afziet van een aan-

val en buitmaking en dat zij het handelsschip toestaat ongemolesteerd zijn weg te vervolgen.

3. De verdragsluitende mogendheden, verlangend de uitvoering te verzekeren van de humane regels van bestaand recht ten opzichte van den aanval op, de buitmaking en de vernietiging van handelsschepen, verklaren, dat iedere persoon, in dienst van welken staat ook, die de bedoelde regels zal schenden, al of niet onder hem van regeeringswege verstrekte orders, geacht zal worden de oorlogswetten te hebben geschonden en daarvoor geoordeeld en gestraft kan worden als voor een daad van zee-rooverij. Hij kan berecht worden door de civiele of militaire autoriteiten van iedere mogendheid, binnen welker jurisdictie hij zal gevonden worden.

Ten slotte werd bij art. 4 de volgende belangrijke uitspraak gedaan:

De verdragsluitende mogendheden erkennen de praktische onmogelijkheid om onderzeebooten te gebruiken als handelsverniers zonder de rechten aan te tasten, — zooals zij in den laatsten oorlog werden aangetast —, van bescherming van de levens van neutralen en non-combatanten, rechten, die algemeen erkend worden door de beschaafde naties. Ten einde het verbod om onderzeebooten te gebruiken als handelsverniers algemeen aangenomen te krijgen als een deel van het Volkenrecht, accepteeren zij, de verdragsluitende mogendheden, hierbij, dat verbod als voor hen voortaan bindend te beschouwen en zij noodigen alle andere naties uit haar instemming te be-tuigen.

Het is zonder meer duidelijk, dat te Londen de tendens tot uiting komt den onderzeeboot-commandant meer vrijheid van handelen te geven in den mogelijk toekomstigen onderzeeboot-handelsoorlog. De bedreiging met vervolging als zee-roover in het overigens niet door alle onderteeke-nende mogendheden geratificeerde verdrag van Washing-ton komt in het nieuwe verdrag, dat deze materie tracht te regelen, niet meer voor. Van de toen geconstateerde

practische onmogelijkheid de onderzeebooten te gebruiken als handelsvernietigers is geen sprake meer, van een „verbod” om ze als zoodanig te gebruiken wordt niet meer gerept. Het zoo tot den geest van humaniteit sprekende verbod van vernietiging zonder voorafgaande maatregelen om de passagiers en de bemanning in veiligheid te brengen, is nu meer gepreciseerd door de toevoeging, dat die veiligheid verzekerd kan worden geacht door de nabijheid van land of de aanwezigheid van een ander schip, dat in staat is de menschen aan boord te nemen. Door die clausule wordt de deur wijd open gezet voor het torpedeeren van alle handelsschepen, die in convooi varen en ook van niet-in-convooi varende schepen in drukke of nauwe vaarwaters.

Het gevolg van deze tendens weerspiegelt zich in de cijfers. Bedroeg de tonnage aan onderzeebooten in 1921 voor de 5 grootste zeemogendheden gezamenlijk 217.500 ton, in 1929 was die gestegen tot 288.000 ton en voor 1936, aannemende dat de drie allergrootste marines tot haar limiet aanbouwen, wordt dit totaal bedrag 396.000 ton, alzoo een vermeerdering van ± 85 % ten opzichte van 1921.

Inderdaad is het voor een onbevooroordeeld buitenstaander ook niet wel in te zien, hoe men een bepaald oorlogsmiddel, dat ongetwijfeld aan de zwakkere zeemogendheden een gevreesd wapen in de hand geeft, zou kunnen beperken, zonder dat concessies van de sterkere mogendheden daar tegenover zouden staan; hoe men b.v. tot de humanisering van den onderzeeboothandelsoorlog zou kunnen komen, zonderdat het, door Engeland steeds hoog gehouden, recht van bewapening der handelsschepen gelijktijdig zou worden afgeschaft. Zoolang voor den onderzeeboot-commandant de kans bestaat, dat hij, een onschuldig uitziend koopvaardijship naderende om dat te onderzoeken, plotseling overvallen wordt met geschutvuur, zoolang zal helaas de onderzeeboot-handelsoorlog onmenschelijker blijven dan noodig is.

Van de tendens tot erkenning van de onderzeebooten als handelsverniers naar de kwestie der handelsvloeten, il n'y a qu'un pas.

We behoeven er niet lang bij stil te staan, dat natuurlijk de mogelijkheden met groote handelsvloeten het meest gebeten zijn op dat haast ongrijpbare aanvalswapen tegen den handel, de onderzeeboot. Maar die zezmogendheden, in het bezit van groote handelsvloeten, vergeten wel eens de aandacht er op te vestigen, dat dit kostbaar bezit op zichzelf een groote versterking van haar maritieme macht beteekent omdat het bewapenen van koopvaardij-schepen nog steeds niet is verboden. In plaats van in de richting van ontwapening der koopvaardijvloet gaat men echter juist in omgekeerde richting, ja, men schept koopvaardijvloeten onder nationale vlag om daarvan in oorlogstijd een militair gebruik te maken.

Hier is het wederom de „Urheber” van het pact tot afschaffing van den oorlog, die zich zelf, ook op dit punt, voor de eventualiteit van oorlog wil dekken.

De préambule van de Merchant Marine Act verklaart, dat het voor de nationale defensie en voor den groei van den buiten- en binnenlandschen handel noodig is, dat de Vereenigde Staten een koopvaardijvloet bezitten van de best uitgeruste en meest geschikte typen schepen, voldoende om te dienen voor het grootste gedeelte van den handel en als een maritieme en militaire hulpmacht in tijden van oorlog en nationalen noodtoestand. („The Annals of the American Academy” July 1930, p. 34).

Mr. T. V. O'CONNOR, de „chairman” van de „U. S. Shipping Board”, spreekt in U. S. Naval Institute Proceedings van October 1930 van de Amerikaansche koopvaardijvloet als van een adjunct van de Oorlogsmarine. De Merchant Marine Act van 1928 voorziet in den bouw van 68 schepen met rijkshulp, waarbij de Minister van Marine de plannen moet goedkeuren in verband met hun geschiktheid voor „ongepantserde kruisers, transport- of hulpschepen”. Een bedrag van \$ 162.380.372 is toegestaan voor leeningen tegen

lage rente uit het „Construction Loan Fund” als een supplement op de hulp, die bij wijze van subsidie voor mailvervoer reeds werd verleend. De meerderheid van deze schepen zullen van stapel loopen in de komende vijf jaren.

Deze krachtige, maar kostbare, handelsmarinepolitiek wordt ingezet om een einde te maken aan de ongunstige positie, waarin de Amerikanen zich geplaatst achten, wat betreft hulpkruisers.

Deze positie wordt weergegeven op pag. 957 van evengevoemd tijdschrift, waar onder „Merchant Vessels available as cruisers or armed transports” opgegeven wordt, dat het Britsche Rijk over 250 van dergelijke schepen beschikt, tegenover Amerika slechts 79, Japan 26, Frankrijk 42 en Italië 27. In een aparten staat worden 29 Britsche tegenover 6 Amerikaanse mailschepen boven 20.000 ton als „formidable potential cruisers” met name genoemd.

Te Genève is ook in de laatste vergadering der „Commission Préparatoire” bij de discussies voldoende feitenmateriaal naar voren gekomen om te kunnen zeggen, dat de tendens bestaat om in werkelijke kruisers voor den handelsoorlog te bezuinigen door het uitbreiden der hulpkruiservloot. De oorlog van 1914—1918 heeft geleerd, hoe volkomen snelle mailbooten met 15 c.M. geschut bewapend aan het doel beantwoorden. Een moderne 27 mijls oceaanstoomer met catapults voor vliegtuigen aan boord is ongetwijfeld buitengewoon geschikt voor den handelsoorlog. Men voelt de redencering: een rendabel (of bijna rendabel) instrument in vreedestijd en een krachtige bedreiging van een eventuelen vijand in oorlogstijd, daarvoor kan wel een subsidie overschieten, vooral als men er de, in vreedestijd niet-rendabele, eigenlijke kruisers door kan beperken.

De conclusie voor kleinere zeemogendheden hier uit te trekken is deze, dat het bouwen van kleinere kruisers, desnoods van 3 à 4000 ton, maar sneller loopend dan de snelste mailbooten en door goede vuurleiding, bewapening, waterdichte indeeling, enz., de meerdere van iederen hulpkruiser, zeer nuttig kan zijn, en in bepaalde gevallen bij kan dragen tot het doen onzien der rechten als neutrale.

De verschillende feiten en tendenzen resumcerend en beschouwend uit een Nederlandsch standpunt kan allereerst worden geconstateerd, dat mathematisch beschouwd de Nederlandsche Zeemacht in waarde vooruit gaat, doordat haar moderne eenheden een grooter percentage dan vroeger vormen van het totaal aantal der gelijksoortige eenheden der drie groote zeemogendheden. Daar bovendien de aantallen dezer eenheden nauwkeurig getoetst werden op een noodig geacht evenwicht, is het duidelijk, dat onze Marine, die slechts onze neutraliteit wil waarborgen, theoretisch althans, een grootere kans doet ontstaan, dat men ons buiten een conflict zal willen laten.

Belangrijker nog lijkt de omstandigheid, dat de Pacificmogendheden zich verbonden hebben de oorlogsschepen, die den leeftijdsgrens bereikt hebben, niet, — als tot nog toe —, in de reserve te brengen, doch te vernietigen, tot zinken te brengen, of in ieder geval voor elk oorlogsgebruik ongeschikt te maken. Aan deze overeenkomst zal, omdat zij in vreedestijd wordt uitgevoerd, ongetwijfeld de hand worden gehouden. Zij beteekent voor ons, dat de mogelijkheid, dat een groote zeemogendheid haar voor optreden tegen een hoofdtegenstander minder bruikbaar materieel in grooten getale naar den archipel zendt ter vervulling van een secundaire opdracht, voortaan niet meer onder de oogen behoeft te worden gezien. Wat we in den O. I. archipel nu te verwachten hebben is volwaardig, modern materieel, maar in verband met de beperkingsaantallen in een gering aantal en zelfs vermoedelijk gedurende beperkten tijd. Het is toch te verwachten, dat, zoodra bij een conflict in de Pacific de oorlogsvloten der groote belligerenten in elkaars nabijheid komen, beide partijen zooveel mogelijk haar moderne eenheden zullen concentreeren.

Geschiedt die concentratie in het zeegebied nabij onzen archipel, dan zal het aanwezige aantal moderne Nederlandsche kruisers en jagers een overwicht vormen van ± 10 tot 15 % gevechtskracht in deze categorieën, een percentage, dat, gevoegd bij de Nederlandsche luchtmacht, in ons op

verdediging voorbereide gebied tot eerbiediging onzer neutraliteit kan leiden.

Geschiedt de concentratie der strijdkrachten van oorlogvoerende partijen niet in de nabijheid van ons eilandrijk, dan zal een belligerent, die om bepaalde redenen van olievoorziening of steunpunt-verwerving, onze neutraliteit geschonden heeft, niet doorlopend de heerschappij ter zee in het O. I. zeegebied kunnen handhaven, omdat hij het daartoe noodige materieel niet bij voortduring daarvoor beschikbaar kan stellen.

Heeft de Nederlandsche weermacht een operatief orgaan, dat intact weet te blijven gedurende den tijd, dat het rechtstreeksch contact der belligerente vloten nog niet tot stand gekomen is, ziet Nederlandsch Indië m. a. w. kans den eersten stoot op te vangen, — zij het met tijdelijk verlies van een oliehaven of eiland geschikt voor steunpunt —, dan komt onder de nieuwe omstandigheden ongetwijfeld het oogenblik, dat de Nederlandsche zeegaande vloot het meesterschap ter zee weer betwist kan houden. Met een heroverd plaatselijk meesterschap ter zee komt dan de gelegenheid voor het beletten van den olieafvoer van een eventueel door den vijand bezette oliehaven, voor het afsnijden der voor hem noodzakelijke zeeverbindingen, ja zelfs voor den overvoer van een expeditionnaire macht om het verloren gebied te gaan heroveren.

Dit alles weten de belligerenten natuurlijk evengoed als wij en, indien zij uit de oorlogsvoorbereiding van Ned. Indië de overtuiging gekregen hebben, dat een actieve geest heerscht bij den verdediger, dan zal de wetenschap, dat een bezetting van Ned. Indisch gebied hoogstwaarschijnlijk slechts zeer tijdelijk zal kunnen zijn, een belangrijk argument zijn om onze onzijdigheid te eerbiedigen.

Onwillekeurig dringt zich een vergelijking naar voren met de positie van Nederland in Europa vóór het jaar 1914. Toen Nederland naar buiten den indruk maakte van bij een eventueel conflict zich zuiver defensief te zullen gedragen door zijn troepen in ieder geval achter de Hol-

landsche Waterlinie terug te trekken, gold in Duitschland het plan-SCHLIEFFEN, dat een opmarsch der Duitse troepen over Roermond insloot, als de hoogste wijsheid. Toen evenwel in de periode 1905—1907 door een réorganisatie van het Nederlandsche leger een apart veldleger van 4 divisiën was gevormd met eigen commandovoering, staf, etc., toen dus aan het buitenland duidelijk werd gemaakt, dat de „Vesting Holland” alleen beschouwd werd als een centraal reduit, een operatiebasis, waarop het veldleger bij mislukkende operaties in de buitenprovincies zou kunnen terugtrekken om zich te réorganiseeren voor nieuwe offensieven, toen werd het plan-SCHLIEFFEN zoodanig veranderd, dat de Nederlandsche neutraliteit werd ontzien.

De Duitse Chef van den Generalen Staf VON MOLTKE zegt hiervan in zijn „Erinnerungen”:

„Soweit stimmte meine Auffassung mit derjenigen des Grafen Schlieffen überein. Wesentlich unterschied sie sich in der Ausführung. Der von meinem Vorgänger ausgearbeitete Aufmarsch war so angelegt, dass der deutsche rechte Heeresflügel über Roermond vorgehen, also nicht nur belgisches, sondern auch holländisches Gebiet durchschreiten musste. Graf Schlieffen war der Ansicht, dass Holland sich auf einen Protest beschränken, die Verletzung seines Gebietes im übrigen ungehindert geschehen lassen würde. — Ich habe gegen diese Auffassung die schwersten Bedenken gehabt, ich glaubte nicht, dass Holland eine Vergewaltigung ruhig hinnehmen werde, dagegen sah ich voraus, dass dem deutschen Heeresflügel durch ein feindliches Holland so starke Kräfte entzogen werden würden, dass er die nötige Schlagkraft gegen den Westen einbüßen müsste. Der Vormarsch durch Belgien konnte meiner Ansicht nach nur unter der Voraussetzung eines strikt neutralen Hollands ausgeführt werden.”

In Indië gold tot nog toe de opvatting, dat, indien onverhoopt Ned. Indië in een oorlog betrokken wordt, Java verdedigd wordt, doch de verbindingslijnen met de buiten-

gewesten worden opgegeven. Met de vloot wordt slechts die actie gevoerd, waartoe de omstandigheden leiden en waartoe de vloot zich op grond harer samenstelling, die gekozen werd met het oog op neutraliteitshandhaving, eigent. Die doelstelling gaat min of meer uit van de veronderstelling, dat, zoodra het land in oorlog is, de heerschappij ter zee in handen van den vijand blijft, een veronderstelling, die na de Londensche conferentie niet meer met de te verwachten werkelijkheid strookt. Door de kruiserbepanking van Londen zal naar mijn meening de doelstelling voor de verdediging van Ned. Indië kunnen worden aangevuld met: het aan den vijand betwisten van de heerschappij ter zee binnen het zeegebied van den archipel door de zeegaande vloot, het, zoo veel als noodig en mogelijk is, in stand houden der verbindingen met de buitengewesten en het, zoo mogelijk, door overvoer van expeditionnaire troepen van Java uit, hernemen van door den vijand eventueel bezette eilanden, operatie-bases, oliehavens, e. a.

Deze uitbreiding onzer doelstelling zal niet alleen een einde maken aan den in wezen toch onhoudbaren opzet, waarbij de buitengewesten, waarvan vele voor de voedselvoorziening en gezagshandhaving absoluut aangewezen zijn op de verbinding met Java, eenvoudig in oorlogstijd worden geabandonneerd, maar zij zal ook van grooten invloed kunnen zijn op de preventieve werking onzer weermacht. Immers, de belligerent, die de voor- en nadeelen overweegt eener neutraliteits-schending, b.v. ter verkrijging van een oliehaven, zal inzien, dat hij rekening heeft te houden met een Ned. Indische weermacht, georganiseerd voor *actieve* oorlogvoering in den *geheel* archipel. Hij zal realiseeren, dat, ook een bij eersten aanloop genomen oliehaven of steunpunt niet voorgoed veilig is gesteld, doch zoodra de concentratie zijner moderne eenheden buiten den O. I. archipel noodig mocht worden, blootgesteld is aan krachtige tegenaanvallen der N. I. weermacht.

Het is zeker niet ondenkbaar, dat een zoodanige overweging, gegrond op doelstelling en organisatie voor *actieve* oorlogvoering van de N. I. weermacht van uit Java, als operatiebasis, in de balans der voor- en nadelen van neutraliteitschending een doorslag gevenden invloed zou kunnen hebben.

In de derde plaats heeft de beperking in kruisers en jagers ten gevolge, dat geen enkele mogendheid zelfs op de hoofdscheepvaartwegen meer voldoende kruisers zal kunnen hebben en de contrôle der verbindingslijnen nog meer dan vroeger aan haar hulpkruisers zal moeten overlaten. In bepaalde omstandigheden kan de bedreiging, die onze kruisers en eventueel leaders voor die hulpkruisers kunnen vormen, er belangrijk toe bijdragen, dat onze rechten als neutrale meer worden ontzien, dan vroeger geschied is.

De tendens tot uitbreiding der onderzeebootvloeten bewijst, dat Nederland na den oorlog niet onjuist heeft gezien, toen het begon een harmonische vloot van onderzeeboorten, vliegtuigen, jagers en kruisers te bouwen.

Wat de maritieme zijde van de vraag betreft, kan dus worden geconstateerd, dat de wapenbeperkingsbeweging, hoe weinig doeltreffend op zich zelf, aan Nederland voordeel heeft gebracht. Is dit echter ook zoo aan den politieken kant van het probleem?

Hier moet, zooals bij de bespreking der tendens van het Anglo-Amerikaansche front reeds werd naar voren gebracht, gewezen worden op de vermindering van prestige en ook van materiele macht van het Britsche Rijk, waardoor een stabiele en krachtige steun aan de conferentietafel wordt verzwakt ten onzen nadeele. Wel is de Engelsche macht nog grooter dan het meerendeel der mogendheden, waarmede wij in conflict zouden kunnen komen, maar wanneer een andere grootmacht onzen tegenstander bijvalt, is het zeer de vraag, of de Britsche Regeering ons voldoende zal steunen, nu zij getoond heeft onder geen voorwaarde oorlog te zullen voeren en zeker niet zonder instemming van den Amerikaaschen, sterken, maar m.i. onberekenbaren, grooten broer.

Het is naar mijne meening een voor Nederland veront- rustend feit, dat de invloed van de ons uit eigenbelang wel- gezinde stem in het Concert der Groote Mogendheden, die van het Britsche Rijk, in belangrijke mate is verzwakt.

Men moge dan in 1917 en 1918, toen Engeland in een strijd op leven en dood gewikkeld, maatregelen nam, die de neutralen ernstig troffen, een bittere variant gehoord heb- ben op het „Brittannia rules the waves” door te spreken van „Brittannia waves the rules”, hoe zal dit gaan, als de Amerikaansche Adelaar de Maagd met den drietand ver- vangen heeft? Ik voor mij geloof, dat we er op voorbereid moeten zijn, dat Uncle Sam nog veel minder respect zal toonen dan John Bull voor de geschreven regelen van het Internationaal recht, wanneer het in zijn politiek of econo- misch belang is die regels te overtreden.

Een gunstige omstandigheid voor Nederland is onge- twijfeld, dat de geest van vertrouwen tusschen de mogend- heden, die de grootste belangen hebben in de Pacific, een versterking beteekent van de neiging om voor het oogenblik de status quo in het Verre Oosten te handhaven. Het even- wicht in Oost-Azië schijnt voor het oogenblik vrij stabiel. Aan Nederland valt de taak ten deel om door het toonen van zijn vasten wil om de orde en de neutraliteit in het strategisch belangrijke gebied van den Oost Indischen Archipel te hand- haven, geen nieuwe oorzaken van wantrouwen te scheppen. De belangstelling, die gebleken is te bestaan voor steun- punten, maakt, dat vermindering van bewapening in Ned. Indië, waar tientallen „points d'appui” nabij belangrijke handelswegen voor het grijpen zouden liggen, ook voor de handhaving van den wereldvrede ongewenscht is.

Resumeerende, Mijnheer de Voorzitter, komt het mij voor, dat voor Nederland de besprekingen van Washington, Genève en Londen in het algemeen niet ongunstig zijn ver- loopen.

Wanneer de leiding onzer buitenlandsche betrekkingen, gericht op de bekende afzijdigheids- of zelfstandigheids- politiek van het Nederlandsche Rijk in Europa, Oost- en

West-Indië, voldoende rekening weet te houden met de verzwakking van Englands steun, en zorgt, dat kennelijke bewijzen van militaire onmacht, zooals te Curaçao geleverd werden, voortaan uitblijven, is onze maritiem strategische positie in 1931 zeker gunstiger, dan zij in 1922 bij den aanvang van de reeks maritieme conferenties was.

Laat ik tot slot de hoop mogen uitspreken, dat, ten bate niet alleen van Nederland maar ook van de menschheid in haar geheel, de wapenbeperkingsbeweging in 1932 verderen voortgang moge hebben en dat een nieuwe schrede zal kunnen worden geregistreerd op den langen weg, die leidt naar de bekende triologie arbitrage, veiligheid en ten slotte ontwapening.

De VOORZITTER. Overste FURSTNER, het applaus toont U reeds duidelijk aan, hoezeer de vergadering dankbaar is voor Uwe schitterende rede. Ik geef thans het woord aan den Generaal-Majoor Jhr. RÖELL.

Generaal-Majoor Jhr. W. RÖELL.

M. d. V., Mijne Heeren,

Het zou ietwat wijsch klinken de enkele, door mij uit groote belangstelling te doene vragen als: „debat” in te luiden.

Niettemin acht ik het gewenscht deze tot den Overste FURSTNER te richten.

De bekoring, welke op mij uitging zoowel van het thema van den geachten en zoo zaakkundigen inleider, als van eene bijeenkomst te Rotterdam, de stad die zoo gezond en groot voelt in alles, wat aangaat 's Rijks eenheid, veiligheid en defensie, over de geheele wereld bezien, die bekoring was voldoende sterk, om het moment van traagheid te overwinnen, inhaerent aan eene verplaatsing naar eene lezing in een andere stad, na het eten te ondernemen.

Ik geloof, dat wij allen in de prachtige, als het ware omgevlogen rede beloond zijn voor deze kleine zelf-overwinning, want als eerste spreker uit het gehoor van den

inleider, mag ik wel mijn bijzondere bewondering uitspreken voor de wijze, waarop het onderwerp beheerscht en uiteengezet werd.

Daarom te mijner informatie een tweetal vragen.

Het geldt in het bijzonder wat ik vond onder b. van het tweede gedeelte nopens de *steunpunten*.

Spreker heeft dit vraagstuk alleen gezien in verband met de ontwikkeling van het gebruik van vliegtuigen, tot het z.g. derouteeren van handelsschepen, dus als „vliegende hulpkruisers”.

Een zeer belangrijk novum op dit stuk, maar daarnaast blijft toch in de eerste plaats het steunpunt zijn belang, ja zijn onmisbaarheid, als *basis*, behouden.

Dat is al waar in theorie, hoeveel te meer is het dit, toegepast op ons overzeesche Vaderland!

Generaal VAN OORDT bezag de dingen altijd gaarne als concrete casuïstiek, nadat zij theorethisch gezien waren.

Mag ik dat nu ook eens doen, den spreker op den voet volgende?

Daartoe hecht ik mij vast aan het betoog van den overste FURSTNER inzake het eerst doeltreffend worden van onze landmacht in Europa, als *preventief* beschermend element, nadat wij ons sedert den aanvang dezer eeuw, naar v. MOLTKE'S (de eerste) woorden, niet meer „verkiechen hinter den Utrechter liniën”.

De spreker wil de figuur van die machtige preventieve werking van ons Veldleger, al lang vóór den oorlog 1914—1918 tot resultaten geleid hebbende, ook toepassen, op het operatieve marincorgaan in Azië.

Die gedachte is prachtig en zal mogelijk zijn, nu wij door de onmisbare reserve, werkelijk een *zeegarnde vloot* van twee smaldeelen zullen hebben.

Intusschen heeft spreker toen zijn betoog gestopt en de parallel niet verder doorgetrokken!

Want wat de Waterlinie en de andere steunpunten in Europa als basis en opnamestellingen presteeren moeten voor het Veldleger, dat moeten de vloot-steunpunten doen

voor de operatieve zeemacht in den Archipel.

En nu komen wij op een teer punt, want de Vlootwet, die afgestemd werd in 1923 was — ook op dit gebied — zeer logisch, zij toch vroeg, waar de vloot geen zware gepantserde artillerieschepen zou hebben, 4 steunpunten: Tandjong Priok hoofdbasis, Soerabaya hulpbasis en twee hulpsteunpunten n.l. in de Oost- en Westzijde van den Archipel.

Dat was onmisbaar om de vloot inderdaad *harmonisch* te maken.

Welnu, daarvan bleef alleen Soerabaya over, dus wel ver beneden het minimum.

En nu werd ik dezer dagen erg opgeschrikt door het volgende berichtje uit de pers:

GEEN KUSTBATTERIJ OP MENAREH.

SOERABAJA, 27 December. — De Indische Courant weet te melden, dat de Genie alhier bericht ontving dat de bouw van een kustbatterij op het eiland Menareh (waarmede een bedrag van drie millioen gulden was gemoeid) voorshands niet doorgaat. De bouw van een arsenaal op de kust van Madoera (waarvan de kosten vier millioen gulden bedragen) is bijna gereed.

(Aneta).

Al geloof ik maar niet dadelijk alles uit de pers, niettemin past hier eenig wantrouwen, want ik herhaal van een vrij en harmonisch gebruik van de zeegaande vloot is geen sprake zonder steunpunten of (en) artillerieschepen als drijvende verplaatsbare steunpunten.

Mag ik van den geachten inleider het oordeel vragen over dit berichtje en het gevaar daaraan verbonden m.b.t. het gebruik onzer smaldeelen?

In de tweede plaats zeide de spreker, dat hij zoo gaarne inplaats van de hulpkruisers met subsidie, die de Amerikanen willen hebben, wat meer lichte kruisers in Azië zou willen zien; dat waren woorden mij uit het hart gegrepen,

mits de reeds besproken gelegenheid tot opneming en rugsteun niet vergeten worde.

Maar nu vraag ik, is de, ook tot mijn zoo groote genoegen in de Tweede Kamer aangenomen flottieljeleider van 3000 ton, niet juist wat spreker in dezen noodig acht?

De mogelijkheid voorzittende bij die schepen, om ook Indië te bevaren, schijnt in die richting te wijzen.

Gaarne hoor ik ook daarover spreker's oordeel.

Ik dank U M. d. V.

De heer MR. W. A. C. VAN DAM.

M. d. V. M. H.! Er ging een groote bekoring uit van de uitstekend gedocumenteerde en belangrijke rede van den heer FURSTNER.

Ik veroorloof mij deze vraag te stellen: „Er is gezegd Amerika wil „no entanglements”. Hoe is het dan mogelijk, dat de marine der Vereenigde Staten tezamen manoeuvres houdt met de Engelsch-Australische vloot?” Het is wellicht voor ons, in verband met Amerika's positie tegenover het krachtig rijk, dat ten Noorden van Nederl.-Indië ligt, van belang te weten, welke gedachtengang hierbij voorzit.

(Noot: Ziet strategische onderstelling der groote vlootmanoeuvres van de Ver. St. in Onze Vloot, 1925, Afl. 2, blz. 25. v. D.).

De heer FURSTNER.

M. de V.! Vergun mij eerst de tweede vraag van Generaal RÖELL te beantwoorden. De waarde, die ik aan kleine, maar snelle kruisers van 3 à 4000 ton toeken voor het bestrijden van hulpkruisers, beteekent inderdaad een instemming met den bouw van z.g. leaders ter vervanging van de aan den dienst ontvallende pantserschepen type Heemskerck.

Met de opmerking omtrent de noodzakelijkheid van het steunpunt Soerabaja ben ik het geheel eens. De geruchten omtrent een schrapping der gelden op de Indische begroting voor de batterij op Menari hebben ook mij bereikt en

ik betreur die schrapping evenzeer als de Generaal RÖELL.

De oorsprong van het bericht, dat de heer Mr. VAN DAM gelezen heeft omtrent gezamenlijke manoeuvres van Britsche en Australische met Amerikaanse oorlogsschepen is mij onbekend; ik hecht daaraan ook geen geloof.

De heer M. A. CAGELING.

M. de V.! Gaarne zou ik ook een enkele vraag willen stellen naar aanleiding van overste FURSTNER's rede.

Hetgeen bijzonder indruk op mij gemaakt heeft in zijn betoog is de tendens van de koopvaardijvloot en de stijgende beteekenis van het handelsschip voor het verrichten van (hulp) kruiserdiensten, speciaal waar het geldt de bescherming van de handelswegen. Een en ander in verband met de beperking van de voor die doeleinden bestemde werkelijke kruisers.

De bescherming van de Nederlandsche zeehandelswegen, waarvan de belangrijkste tevens de communicatielijnen zijn van het Rijk en derhalve een bindend element ten bate der Rijkseenheid vormen, door middel van het voor die taak berekende „actieve" materieel heeft steeds tot de financiële en politieke onmogelijkheden behoord. Met erge herinneren we ons de molestaties waaraan gedurende den wereldoorlog allerwegen onze handelsschepen bloot stonden.

Nu zou ik den overste FURSTNER willen vragen, waar Gr. Brittannië over 250, Amerika over 79, Japan over 26, Frankrijk over 42 en Italië over 27 voor conversie in hulpkruisers geschikte (minstens 4000 ton bruto en 15 zeemijlen snelheid) handelsschepen kunnen beschikken zooals hij in zijn voordracht heeft vermeld, en waar daarnevens naar ik meen ongeveer een 40-tal Nederlandsche handelsschepen aan die eischen voldoen, of nu niet de mogelijkheid geopend wordt voor Nederland om de molestatie van zijn zeehandel, als regel althans, in tijden van oorlogsgevaar te voorkomen door bijv. convooien te vormen met deze hulpkruisers als begeleiders.

Vervolgens sprak overste FURSTNER over kleine kruisers

van 3 à 4000 ton, die hij wenschelijk achtte voor de kleinere mogendheden, en die als meerdere van iederen hulpkruiser nuttig werk kunnen verrichten bij het doen ontzien van de rechten als neutrale.

Ongetwijfeld heeft hem hier voor den geest gezwefd, en overste FURSTNER deed hiervan ook blijken bij de beantwoording van den generaal RÖELL, de pas gevoteerde flottilleider van 3000 ton.

Ik meen gehoord te hebben dat het de bedoeling was op deze flottilleider 8 kanons van 12 c.M. te plaatsen en ik vraag mij af, of een dergelijke oorlogsbodem inderdaad de meerdere zal kunnen zijn van *iederem*, dus ook van een met 15 c.M. geschut gewapenden, hulpkruiser. Ongetwijfeld zal een leader of kleine kruiser van het gevoteerde type steeds de meerdere zijn van een hulpkruiser waar het snelheid, gunstige opstelling van het geschut, goede vuurleiding e.d. betreft, maar als deze leader (met 12 c.M. geschut dus) een hulpkruiser met 15 c.M. geschut inloopt zal hij gedurende een zeker aantal minuten binnen vuurbereik van den hulpkruiser zijn zonder zelfs iets terug te kunnen doen.

Dit lijkt mij bezwaarlijk en ik zou willen vragen of het geen aanbeveling verdient de gevoteerde leader 15 c.M. in plaats van 12 c.M. te geven. Misschien zou het mogelijk zijn, wanneer men voor Holland om financieele redenen niet kan overgaan tot den bouw van een grooteren kruiser met bijv. 8 kns. van 15 c.M., de tonnage van den leader op te voeren zoodanig dat er bijv. 5 kns. van 15 c.M. op kunnen.

Het boegvuur zou dan, met het oog op de doelstelling, een minimumbatterij van 3 kns. kunnen bevatten waarbij 2 kns. in toren en 1 vrij over de eersten heenvurend, zoodat wanneer bijv. het vuur geopend wordt over stuurboord het vrije kanon beschikbaar blijft om over bakboord te vuren als gelijktijdig een (jager)-aanval aan die zijde wordt beproefd.

Een dergelijk schip zou dan niet alleen zijn een „surelaseering” van iederen mogelijken vijandelijken hulpkruiser, maar tevens ook dienst kunnen doen als ruggesteun voor

onze eigen (convoyeerende) hulpkruisers.

Het zou mij aangenaam zijn ook hierover de meening van overste FURSTNER te mogen vernemen.

Ik dank u, mijnheer de Voorziter.

Luitenant ter Zee 1e kl. H. J. BUENCK vraagt of de doorvaart-afmetingen der Gatam-Sluizen in het Panama-kanaal aanleiding kunnen gegeven hebben voor de beperking der slagschip-tonnage.

De Heer J. M. F. VAN ZEE.

Mijnheer de Voorzitter, gaarne zal ik van de door U geboden gelegenheid gebruik maken om een vraag te stellen en een paar opmerkingen te maken.

Allereerst zou ik willen vragen of de door de Franse regeering voorgenomen vestiging van een vlootbasis in Saigon niet in strijd is met het Vloottractaat van Washington?

In de 2e plaats wil ik naar voren brengen, dat ik op een van de punten van het betoog van den geachten inleider, met dezen van meening verschil. Dit punt van het betoog komt „in a nutshell” hier op neer dat wij bij een Pacific conflict weliswaar volwaardig materieel tegen ons kunnen verwachten, doch van klein type (zooals onze eigen schepen) daar het andere materieel door de belligerenten (vooral in den aanvang) voor beslissende slagen geconcentreerd zal worden.

Ik ben op dit punt van tegengestelde meening. Immers een Pacific conflict waarin Engeland geen partij zou zijn lijkt mij ondenkbaar.

En juist het partij zijn van Engeland is hier volgens mij de doorslaggevende factor of wij zullen hebben te verwachten concentratie of diffusie van strijdkrachten. Elke tegenstander van Engeland zal volgens mij slechts dan het grootste nuttig effect van zijn vlootsterkte kunnen maken, door deze te verspreiden en op talloze plaatsen tegen de voor Engeland vitale overzeese verbindingslijnen in te zetten,

om aldus Engeland door een uitputtingsoorlog klein te krijgen. Op grond hiervan is het mijn verwachting dat wij in alle fasen van een Pacific conflict ook grootere scheepstypen, dan door spreker gedacht, als tegen ons gerichte krachtinzet mogen verwachten.

Tot slot wil ik dan nog een opmerking maken over de politieke zijde van het behandelde.

Overste FURSTNER heeft op een zeer pessimistische toon gesproken over den achteruitgang van de positie van Engeland, dat z.i. vrijwillig afstand heeft gedaan van zijn eerste plaats in de wereldpolitiek en deze plaats meer en meer over moet laten aan de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. O.a. werd in dit verband gewezen op de grootere zelfstandigheid van de Dominions, zich uitend in het min of meer mislukken van de laatste „Imperial Conference”

Hoewel ik niet kan ontkennen dat vele verschijnselen duidelijk de achteruitgang van Englands positie aantoonen, kan ik niet volkomen instemmen met het groote pessimisme door spreker hierover geuit.

Het is mijn meening dat Engeland in de minder gunstige omstandigheden, waarin het momenteel verkeert, zijn kracht zoekt in tijd winnen opdat het zelf zich kunne herstellen en opdat in dat tijdsverloop Amerika's positie door opkomende invloeden worde verzwakt. En juist in dit verband voel ik mij gedrongen een andere uitleg te geven aan de door spreker gereleveerde „eigengereidheid” der Dominions, welke voor mij juist een uiting is van het gevoel van steun dat het Moederland hen, onder alle omstandigheden, biedt in de wereld.

Een strijd om de hegemonie in de wereldpolitiek tusschen Engeland en Amerika is voor mij alleen denkbaar als een strijd om de hegemonie in de Angelsaksische wereld, m.a.w. of in de toekomst Engeland, het „Home Country” zal blijven voor Canada, Australië, Nieuw-Zeeland, Tasmanië en Zuid-Afrika of dat Amerika die plaats in de toekomst zal innemen. Geheel los staande kunnen die Dominions in

de wereld hun plaats niet handhaven.

Een analogie van een dergelijke strijd hebben we vroeger reeds meegemaakt bij den strijd tussehen Pruisen en Oostenrijk om de hegemonie in de Duitsch-sprekende landen.

Welnu M. de V. een dergelijke strijd moge weliswaar be-
slist worden met de wapenen, doch niet dan nadat alle
„vreedzame middelen” hun werk hebben gedaan; o.a. wijs
ik op economische en finantieele betrekkingen, maar vooral
cultureele factoren spelen hier een rol.

Wie Australiërs, Canadeezen en Zuid-Afrikaners van
naderbij kent, zal vele punten van overeenstemming opmer-
ken met de Amerikanen, wat hun geestesgesteldheid betreft.
En nu wil het geval dat juist op cultureel gebied Amerika
een andere kant dreigt uit te drijven, die de divergentie in
geestesgesteldheid met de andere Angelsaksische landen
dreigt te vergrooten. In dit verband zij gewezen op het
grootte contingent Amerikanen van Slavisch (en ook Zuid-
Europeesch) origine, die in aantal veel sneller toenemend
dan de „Yankee's”, een dreigend gevaar *kunnen* gaan vor-
men voor het Angel-Saksische karakter der natie.

Amerikaansche wetenschappelijke bladen en couranten
hebben hierop al eenige jaren geleden de aandacht geves-
tigd en vele immigratiebependingen en contingentteeringen,
schijnbaar alleen genomen in verband met de arbeidstoe-
standen in Amerika hebben als ondergrond het weren van
elementen, wier Amerikanisatie men vreest niet meer dan
„skin deep” te zullen zijn.

Er zijn nog andere moeilijkheden, die Amerika in de toe-
komst te wachten staan, waarvan ik er echter slechts *een*
zal noemen, het negervraagstuk, dat zoo gecompliceerd en
van dergelijken omvang is, dat het in een niet al te ver
verwijderde toekomst Amerika voor grootte moeilijkheden
van internen aard zal kunnen plaatsnemen.

De verhouding van de machtsposities van Engeland ex
Amerika bevatten naar mijn meening, aldus bezien, factoren
in ontwikkeling die ons de positie van Engeland minder
pessimistisch mogen doen inzien.

Mijnheer de Voorzitter, ik ben hiermede gekomen aan het eind van mijn vraag en opmerkingen en dank U voor de gelegenheid en de tijd die U mij hiervoor beschikbaar heeft gesteld.

De heer FURSTNER.

M, d. V.! In verband met de opmerking van Dr. CAGELING omtrent de bewapening der leaders, meen ik, dat voor het optreden tegen weinig weerstand biedende doelen, als hulpkruisers, vooral een betrekkelijk groot aantal middelbare kanonnen van belang is met het oog op het snel ingeschoten zijn. Of nu een achtstal kanonnen van 12 c.M. of een viertal van 15 c.M. op onze leaders zullen worden geplaatst, hangt af van vele factoren, die zeer moeilijk door den buitenstaander zijn te beoordeelen. Men moet bedenken, dat de heeren, die er voor gesteld zijn om zich hier een oordeel over te vormen, in eerlijkheid alle voor- en tegenargumenten overwegen en zeker voor het beschikbare geld niet een zwakker schip kiezen, als er een sterker schip voor te krijgen is. Ik voel niets voor het trekken van conclusies uit een enkel, met bepaald oogmerk klaargemaakt, tactisch geval. Er zijn vele gevallen denkbaar en men moet trachten het geheel te overzien vooral met het oog op de preventieve werking tegen de schending onzer rechten. De vraag rijst dan, of binnen de financiële grenzen gestreefd moet worden naar den bouw van een zoo groot mogelijk aantal voor de *meeste* gevallen voldoende krachtige eenheden, dan wel naar den bouw van enkele krachtige schepen, die voor *alle* gevallen geschikt zijn, doch tenslotte toch maar door hun zeer klein aantal op een hoogst enkel punt zullen kunnen optreden.

Van het ingericht zijn van een 40-tal Nederlandsche handelsschepen als hulpkruiser is mij niets bekend. Het versterken der dekken kost natuurlijk geld en zoover ik weet is daarvoor geen subsidie van Rijkswege verstrekt.

Op de vraag van den heer BUENINCK, of wellicht de doorvaart-afmetingen der Gatun-sluizen in het Panama-kanaal aanleiding geweest kunnen zijn voor de beperking der slag-schip-tonnage, diene, dat de grootste Amerikaanse slag-

schepen door het kanaal kunnen. Van vergrooting dier tonnage is na 1922 nooit sprake geweest, wel van verkleining, o.a. bij het Britsche voorstel te Genève op de Coolidge-conferentie. M.i. was de aanleiding daartoe meer, dat men huiverig was „to put too many eggs in one basket”.

Den heer VAN ZEE kan ik antwoorden, dat Saigon ligt buiten de grenzen, waarbinnen de verplichting van Washington geldt om de vlootbases niet te moderniseeren.

De opvatting van den heer VAN ZEE omtrent de verspreiding van de hoofdstrijdkrachten van een groote mogendheid kan ik niet deelen. Zulk een verspreiding leidt tot particele vernietiging. Langdurig optreden van grootere scheepstypen in een gebied met zee-engten als Ned. Indië, waar vele vijandelijke onderzeeboten aanwezig zijn, is zeer gevaarlijk en in verband met de ervaring uit den Grooten Oorlog onwaarschijnlijk te achten.

Op de verdere opmerking van den heer VAN ZEE moge dienen, dat ik bij de studie van dit onderwerp niet veel bespeurd heb van een leidende gedachte aan Engelse zijde om tijd te winnen, ten einde later de suprematie ter zee te heroveren. Integendeel, het maakt den indruk of MACDONALD, ondanks alle leidereigenschappen, niet tegen deze groote problemen opgewassen was.

In „Foreign Affairs” worden meerdere gevallen aangehaald, dat MACDONALD op praetisch hetzelfde tijdstip aan verschillende leden der conferentie beloften deed, die met elkander in strijd waren. Van een vaste leiding schijnt geen sprake te zijn geweest, veel meer van een streven, coûte que coûte, naar de vriendschap van Amerika. MACDONALD heeft volgens BELLAIRS aan de Admiraliteit medegegeeld, dat oorlog was uitgesloten; daarom hebben de Sea-Lords zich bij de zaak neergelegd. Of de Vereenigde Staten wellicht de steun zullen worden der Engelsch sprekende landen en gebieden is moeilijk te voorzien, maar, als dit gebeurt, verandert het niets aan mijn waarschuwing, daar Amerika nooit aan Nederlands zelfstandigheidspolitiek den steun zal verlenen, dien in de afgelopen eeuw Engeland gegeven heeft.

Kolonel J. OELE.

M. d. V.! Kort geleden werd mij opgemerkt dat de rede van Overste FURSTNER het „neusje van den zalm” zijn zou van dit werkjaar en inderdaad was dat niet te veel gezegd.

Mag ik U daarom namens de Rotterdamsche leden van de Vereeniging hartelijk dank zeggen, dat U ons dit neusje van den zalm hebt willen voorzetten en ons daarmee in de gelegenheid hebt gesteld de schitterende weldoorwrochte rede van Overste FURSTNER aan te hooren.

De VOORZITTER.

Aan het einde van deze zeer geslaagde vergadering past mij allereerst een woord van grooten dank aan den Spr. van heden avond voor zijn doorwrochte en buitengewoon interessante voordracht, die wij van het begin tot het einde met de grootste belangstelling gevolgd hebben. Ook dank ik de Heeren, die door het stellen van vragen en het maken van opmerkingen aan het nut van dezen avond hebben medegewerkt.

Ik ben voorts erkentelijk voor de waardeerende woorden door den heer Kolonel OELE geuit. Wij hebben wel zeer veel voldoening van ons besluit om deze vergadering te Rotterdam te doen houden .

Ten slotte verzoek ik Uw aller instemming met het volgende:

Zooals U bekend is gaat Z.Exc. de Minister van Defensie op 12 Januari a.s. aan boord van Hr. Ms. Torpedojager „Witte de With” het zeegat uit, om het leven van de marine aan boord persoonlijk van nabij mede te maken. Ik stel U voor Zijne Excellentie toe te wenschen dat deze reis, waarvan wij allen zeker met sympathie hebben vernomen, eene zeer voorspoedige moge zijn en dat zij Z.Ex. alle voldoening moge schenken. (Algemeen instemmend applaus.)

Ik sluit thans deze vergadering.

Aan Slagschepen, Slagkruisers, Kruisers, Torpedovaartuigen, Onderzeebooten, Kustpantserschepen, Aviso's en Kanonneerbooten.

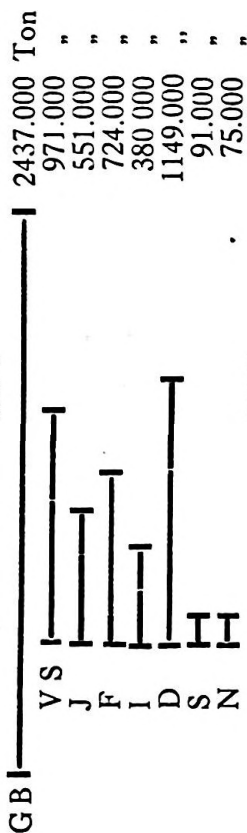
TOTAAL TONNAGE WERKELIJK AANWEZIG

1930/31. III.

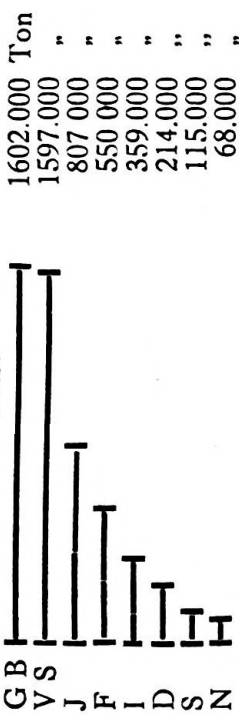
1901

1914

1921

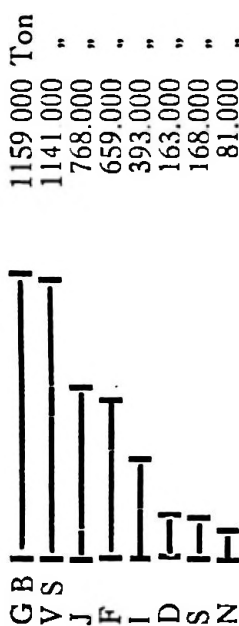
17

1929

Rekening houdende met de grenstonnage voor verschillende scheepstypen te **Washington** en **Londen** vastgesteld en de tot nu toe gepubliceerde aanbouwprogramma's zullen aanwezig zijn in

1936

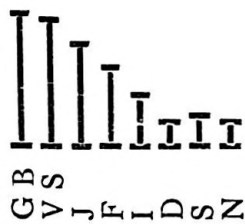
Tonnage Lichte Cruisers, Torpedovaartuigen, Onderzeebooten.

WERKELIJK AANWEZIG

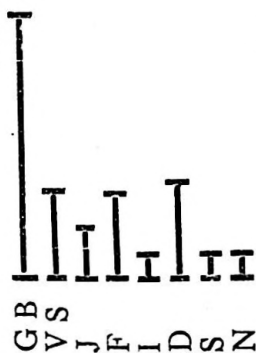
1901

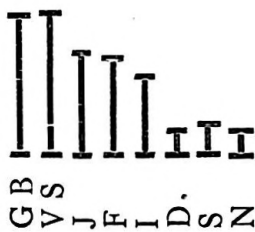
1929

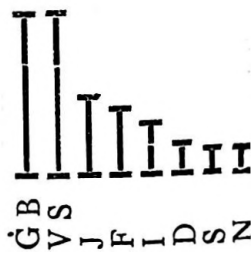
1914

1936

1921

Mededeelingen van huishoudelijken aard.

OPGAVE VAN NIEUWE LEDEN.

Ned.-Indië.

K. L. Smith, Administrateur Suikerfabriek, Kedawoeng, Passoeroean.

Nederland.

's-Gravenhage: Z.Exc. Mr. Dr. L. N. Deckers, Minister van Defensie, R. Bordewijk, res 1e Lt. Vaart. dienst, E. N. Kleffens, Chef Diplom. Zaken Dep. v. Buitenl. Zaken, J. A. Bouman, res. 1e Lt. Inf., J. G. v. d. Berg, Luit. ter zee 1e kl. Kampen: Dr. A. de Graaff, res. off. Mil. Adm., A. H. Trippelaar, 1e Lt. S. R. O. I. Maastricht: A. A. van Nijnatten, Majoor H. I. 13 R. I. Rotterdam; G. J. J. Both, A. P. van Hoey Smith, J. W. Holsbergen, res. Majcor Inf. Utrecht: G. V. J. Koopman, res. 1e Lt. 1 R. O. A., School voor reserve-officieren der onbcreden Artillerie, A. L. Thierens, Majoor der Genie. Voorburg: C. Zeevenhoven, L. G. A. van der Kun, Lt. ter zee 1e kl.

VERKLARING VAN HET BESTUUR.

Het Bestuur heeft van een aantal leden een verzoek gekregen om in het werkjaar 1930/31 een herdenkingsavond te wijden aan den Tiendaagschen Veldtocht.

Na rijp beraad heeft het Bestuur om verschillende redenen, en wel in de eerste plaats omdat in verband met den inhoud van artt. 1 en 28 van het Reglement het organiseren van herdenkingsbijeenkomsten niet geacht kan worden op den weg der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap te liggen, geen vrijheid gevonden wijziging te brengen in het voor het vereenigingsjaar 1930/31 vastgestelde werkprogram, waarvoor de sprekers reeds zijn uitgenoodigd.